

ŠIAME NUMERYJE:

Krikščionija pasaulio teatre

Laikas skambina atsiskyrimo varpais

Vaiko auklėjimas ir Montessori

Kūrybos ir kūrėjo ženklai

Žvilgsnis į jaunimą Tėvynėje

Naujosios santvarkos beiėškant

Kur dingio šeimos tėvas?

1959 M. GRUODŽIO MĖN. (DECEMBER) VOL. X. NO. 11

T U R I N Y S

Laikas skambina atsiskyrimo varpais — A. Grauslys	323
Krikščionija pasaulio teatre — A. Tamošaitis, S. J.	329
Kūrybos ir kūrėjo ženklai — B. Markaitis, S. J.	334
Naujosios santvarkos beieškant — P. Daugintis, S. J.	336
Kur dingo šeimos tėvas? — P. Alšėnas	339
Vaikas, auklėjimas ir Montessori — D. Petrutytė	341
Žvilgsnis į jaunimą Tėvynėje — E. Šulaitis	348
Iš filmų pasaulio — J. Vaišnys, S. J.	350
1959 m. turinys	351

“Laiškai Lietuviams” — Tėvų Jėzuitų leidžiamas mėnesinis žurnalas.

Redaktorius—Juozas Vaišnys, S. J.

Admin. — Petras Kleinotas, S. J.

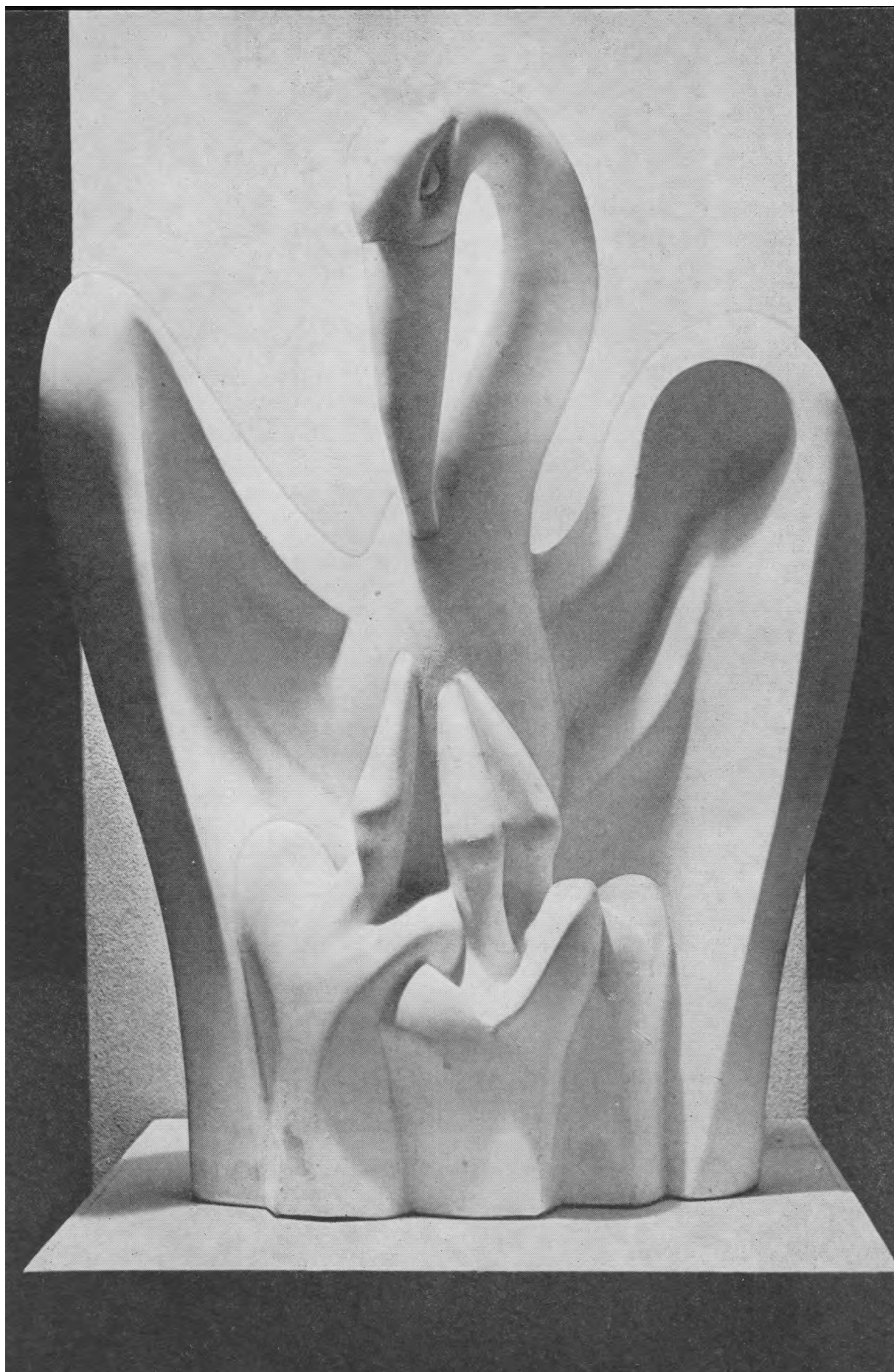
Redakcijos ir Administracijos ad-
resas: 2345 W. 56th Street, Chicago
36, Illinois. Tel. REpublic 7-8400.

Letters to Lithuanians. Published
monthly except July and August,
when bi-monthly, by The Jesuit Fa-
thers of Della Strada, Inc., 2345 W.
56th Street, Chicago 36, Illinois. Tel,
REpublic 7-8400. Yearly subscrip-
tion three dollars. Single copy 30
cents. Entered as second class mat-
ter at the Post Office at Chicago,
Ill. Additional office of mailing in
Thompson, Conn.

Viršelės ir vinjetės A. Kurausko
Immaculata Press

A. Marčiulionis

Pelikanas (gipsas)

1959 GRUODIS
(DECEMBER)
VOL. X, NO. 11

Laiškai *lietuviams*

KALĖDOS VISAM PASAULIUI YRA DŽIAUGSMO ŠVENTĖ,
NES KIEKVIENAS GIMIMAS DŽIAUGSMĄ NEŠA.
TIKRASIS GYVENIMAS YRA DŽIAUGSMAS IR LAIMĖ.
KRISTUS GIMDAMAS ATNEŠĖ PASAULIUI GYVENIMĄ,
ATNEŠĖ DŽIAUGSMĄ, LAIMĘ, VILTĮ IR MEILĘ.
JIS ATĖJO Į TIKRO GYVENIMO IŠTROŠKUSIĄ ŽEMĘ,
ATSKRIDO, LYG TAS LEGENDARINIS PELIKANAS,
KURS MAITINA VAIKUS SAVO KRŪTINĖS KRAUJU.
ŽMOGUS GYVENO ALKANAS, IŠTROŠKĘS IR LIŪDNAS,
JO GYVENIMAS GAL BUVO PANAŠESNIS Į MIRTĮ,
NES ILGUS AMŽIUS GYVENO ATSISKYRĘS NUO DIEVO.
KALĖDOS YRA PIRMASIS JO SUSITIKIMAS SU DIEVU.
TAI YRA TIKROJO GYVENIMO SENIAI LAUKTA PRADŽIA.
LINKIME MIELIESIEMS SKAITYTOJAMS IR BIČIULIAMS,
KAD KALĖDŲ DŽIAUGSMAS JIEMS TĘSTŲSI VISUS METUS,
KAD SUSITIKIMAS SU DIEVU BŪTŲ BE ATSISKYRIMO.

LAIKAS SKAMBINA ATSISKYRIMO VARPAIS

ALFONSAS GRAUSLYS

MANAU, kad šie indų mąstytojo R. Tagorės žodžiai bus geriausia antraštė straipsniui apie laiko praeinamumą ir jo vaisių — mirtį. Ypatingai skaitlingi mūsų tautiečių mirimai šiais metais Čikagoje paskatino šiuo klausimu rašyti. Praėjusios Vėlinės ir artėjanti metų pabaiga nuteikia dvasią šiais dalykais susimąstyti. Yra labai svarbūs ir gyvenimiški klausimai: kas yra mirtis, kaip žmonės žiūri į mirtį ir kaip ją sutinka, kaip mirties prisiminimas veikia žmogaus gyvenimą ir kas darytina, stovint mirties akivaizdoje. Dažnai prie šių klausimų vengiama sustoti, tačiau jie yra patys gyvenimiškiausi ir praktiškai visiems, nes, anot R. M. Rilke, "esame tik kevalas... didžioji mirtis, kurią kiekvienas savyje turi, yra vaisius, apie kurį viskas telkiasi".

Kas yra mirtis?

Į mirtį galima žiūrėti visiems žmonėms bendru požvilgiu arba tikinčiojo akimis. Žvelgdami iš visiems bendro taško,, matome mirties visuotinumą ir jos glūdėjimą visur po gyvenimo skraiste; matome mirties artėjimą, kai kuriuos ją lydinčius reiškinius ir jos baimę. Tie įvairūs reiškiniai ir faktai mums leidžia pabandyti atsakyti į klausimą, kas yra mirtis.

Mirtis — tai *atsisveikinimas* su visais ir su viskuo, tai *išėjimas* iš šio gyvenimo. Miręs žmogus yra tas, kurio

jau niekur nematome, nesutinkame, apie kurį beveik nekalbame ir neatsiename, tartum jis visai nebūtų šioje žemėje gyvenęs. Tik siauras artimiausiųjų būrelis kai kada jį prisimena, kai kada į turimas mirusiojo fotografijas pažvelgia, o kartais ir jo kapą aplanko. Tam būreliui išmirus, jis visai pamiršamas, jo fotografijų niekas nebrangina, jos sunyksta arba yra sunaikinamos, jo kapas užželia, ir jis tampa nežinoma ir nieko nedominančia praeitimi. Į tokį užmiršimą, pagal statistikas, kas savaitę išeina vienas milijonas žmonių. Jų absoliutinė dauguma išeina per anksti. Iš kiekvieno 10 tūkstančių mirusiųjų būrio nė pusė nesulaukia 50 metų. Ir tik 57 žmonės iš 10.000 tesulaukia 90 metų. Tai didžiausia šio pasaulio emigracija, prieš kurią blanksta bet kuri kita emigracija.

Mirtis — tai *sunaikinimas*, nes iš visa to, kas buvo žmoguje medžiagiška, lieka tik pelenai. Naikinanti mirties grėsmė kybo ant visų ir ant kiekvieno jų egzistavimo momento. Toji grėsmė tartum nepažįstamas, nejaukus ir iškreiptas veidas stovi prisiplojęs prie mūsų gyvenimo langų nakties tamsumoje. Tą naikinančią grėsmę svarstydamas, lenkų poetas Tetmajer rašė: "Kas yra žmonės? Tai vaikščioją lavonai. Kiekvienu atsikvėpimu kovojame su mirtimi, su organizmo nykimu... Visą tai yra tik laikinis pasiprie-

šinimas mirčiai. Nuolat mirštame, nuo prasidėjimo valandos pradedame mirti, ir mirtis — tai tik to viso gyvenimo agonijos paskutinis momentas." Reiškia viskas, kas yra mumyse ir aplink mus matoma bei apčiuopiama, yra skirta sugesti, nusinešioti, dulkėmis virsti, nes mirtis yra persunkusi visą gyvenimą. "Gyvenimas sugriauna viską, nes laikas — tai griuvimas", sako Rilke.

Jeigu žvelgiame į žmogaus mirties artėjimą ir jos procesą (jeigu mirtis nėra staigi), tai tą organizmo griuvimą vis labiau žmogus pajunta, jausdamas nuolat didesnį išsisėmimą ir bejėgiškumą, drauge nekartą nujausdamas, kad jau niekur jam pagalbos ir atramos taško fizine prasme nebėra. Jis pasijunta į kažkur neatsispiriamai stumiamas ir nesulaikomai krentas į nežinomybę.

Mirtis — tai *didžiausia žmogaus menkystė išraiška*, nes žmogus, jau sunkiai sergąs ir vos begalįs savomis jėgomis pajudėti, yra pakeliui į daikto būseną, o mirtis jį padaro daiktu, tik buvusiu žmogumi, su kuriuo galima pasielgti taip, kaip norima. Mirties artėjimu ir pačia mirimo eiga žmogus labiausiai pažeminamas ir nužmoginamas. Nekartą atrodo, kad visas dvasingumas jame pranyksta. Ta prasme A. Huxley paradoksiškai rašė, kad "mirimas yra iš visų mūsų veiksmų pats nedvasingiausias ir yra dar kūniškesnis negu pats kūno veiksmas". Gal čia rašytojas turėjo galvoje tas neretas agonijos konvulsijas, kuriomis paskutiniais smūgiais pakertamos dar likusios į žemę įaugusios šaknys.

Toji mirties menkystė nekartą taip suniekina žmogų, kad aplink stovintieji vos gali pakelti tokį vaizdą. Galime prisiminti kad ir prancūzų rašytojo Balzac mirtį, kuri, anot Zweig, buvusi

"šiurpulinga ir baisesnė už visas tas, kurias rašytojas savo veikaluose aprašė".

Mirties artėjimą lydi *mirties baimė*, kuri, nežiūrint išimčių, yra didžiausia gyvenime baimė. Nekartą tos baimės siaubo įgašdinti žmonės prieina prie visokiausių niekšiškumų, neturėdami aukštesnių gyvenimo principų. Tos baimės jausmas, nors ir nevienodai, lydi ir netikinčiųjų, ir tikinčiųjų mirtį. Slaptingas savisaugos ir gyvybės instinktas verčia ir vienus, ir kitus bijoti. Visų nervai dreba nežinomybės akivaizdoje. Ir netikintieji, ir tikintieji turi savų gilesnių priežasčių bijoti. Tikintieji dreba, atsakomybės jausmo vedini, nes bijo stoti visažinančio Šventumo ir Teisingumo akivaizdon. Todėl jau ir Dovydas savo psalmėse tą mirties baimę išreiškė, sakydamas: "Mirties baimė krinta ant manęs, baimė ir drebėjimas ateina pas mane ir pasibaisėjimas apdengia mane" (Ps. 54, 5-6). Netikintieji gi bijo gresiančio pranykimo, nes ir jie nesąmoningai jaučia, kad "be Kristaus amžinybė yra nejauki ir bedugnė" (K. Pflieger). O kam nėra baisu įkristi į bedugnę? Štai dėl ko ateistinio egzistencializmo mokslas apie mirtį yra toks nejaukus ir nykus.

Sutinkame žmonių, kurie didžiujasi ir sakosi mirties nebija. Bet ko vertas toks pasisakymas? Nekartą jie mirties "nebijo", nes mano, kad ji dar toli. Jie jos "nebijo", nes nežino, kaip jausis, kai ji tikrai ateis. Ar toks "nebijojimas" nėra panašus į to pilno baimės jaunuolio švilpavimą, einant tamsiu mišku, norint sukelti drąsą?

Mirtis yra *paslaptis*, nes eilė psichologiškai nesuprantamų reiškinių ją supa. Ji yra paslaptis jau ir tuo žvilgsniu, kad kiekvieno žmogaus mirimas yra savas, tik jam vienam skirtas čia

ypač turiu galvoje kiekvieno žmogaus skirtingą dvasios būseną mirties atžvilgiu. Taip turi būti, nes kiekvieno žmogaus dvasios veidas ir sielos pasaulis yra skirtingas, paslaptingas ir tik iš dalies kitiems teatsidengia. Jei taip, tai mirimas, tos gyvenimo paslapties aptemimas, turi būti juo labiau slaptingas. Kiekvieno žmogaus mirtis yra skirtinga, nes ji įvyksta skirtingo asmeninio gyvenimo fone. Tą kiekvieno žmogaus slaptingą mirties skirtingumą yra nekartą pabrėžę ir didieji rašytojai, pvz. Rilke.

Slaptingi yra ir kai kurie mirimą lydintieji reiškiniai. Ar ne mįslingas yra tas daugelio mirstančiųjų priešmirtinis visos savijautos pagerėjimas? Ar ne paslaptinga kai kurių mirstančiųjų paskutiniame gyvenimo momente pastebima aiškiaregystė, kai lyg ekrane suglaustai ir greitai prabėga pro miršančiojo akis svarbiausi jo gyvenimo įvykiai? Teisingai Bernanos pastebi, kad gyvenimo dugne nusėdę nešvarumai iškyla mirties valandoje. Kaip galima paaiškinti ir tai, kad kai kurie žmonės tiksliai nujaučia ir pasako savo mirimo laiką, kai tuo tarpu gyvybės instinktas yra taip stiprus, kad, ir rimtam pavojui esant, daugelis netiki savo mirties artumu?

Kad sąryšyje su mirtimi įvyksta kartais labai paslaptingi ir nesuprantami reiškiniai, tai pripažįsta ir rimti mokslo autoritetai. Tokių reiškinių yra nemaža patikrinta ir užregistruota. Kun. Lomanas savo dar nepriklausomybės laikais išleistoje knygoje, vardu "Sielos problema", tokių paslaptinųjų reiškinių sąryšyje su kai kurių žinomų asmenų mirtimi paduoda gana daug, remdamasis rimtais šaltiniais. Tad šitos įvairios mirimą supančios mįslingos aplinkybės duoda pagrindą kalbėti apie "mysterium mortis" (mir-

ties paslaptį). Štai dėl ko ir Bažnyčia nedrįsta oficialiai pasmerkti net ir labiausiai atrodančių smerktinų žmonių. Ji nedrįsta nuspręsti jų amžino likimo, nes prisimena tuos paskutinius gyvenimo momentus, kurių metu galėjo įvykti esminių lemiančių faktų tarp Dievo ir jų sielos.

Mirties prisiminimas veikia gyvenimą

Savo mirties pavojų išgyvenęs ar kito įspūdingesnę mirtį matydamas, ne vienas yra stipriai paveikiamas ir ilgesniam ar trumpesniam laikui susimąsto, net bandydamas tvarkyti savo gyvenimą pagal pažadintos sąžinės reikalavimus. Mirties išgyvenimas veikia žmogų dvejopa kryptimi: a) pakeičiama vertybių gradacija — kas iki šiol buvo nepagrįstai vertinta, dabar visai nuvertinama, o į ką nebuvo kreipta dėmesio, dabar pradedama vertinti; b) asmeninis gyvenimas yra pradedamas grįsti naujomis vertybėmis.

Kad dieviškasis apreiškimas šitokio mirties vertinimo ir į mus veikimo nori, apie tai reikšmingai rašo korintiečiams Tautų Apaštalas: "Laikas yra trumpas; lieka ir tiems, kurie turi žmonas, būti taip, lyg kad jų neturėtų; kurie verkia, kaip kad neverktų; kurie džiaugiasi, kaip kad nesidžiaugtų; kurie perka, kaip kad nieko neturėtų; kurie naudojami šiuo pasauliu, kaip kad nesinaudotų, nes šio pasaulio išvaizda praeina" (1 Kor. 7, 29-31). Reiškia, atsimindami mirtį, mes neprivalome visą savo esybę bet kame ir bet kurioje padėtyje paskandinti, niekur per giliai šaknų neįleisti, nes jos bus vis tiek išrautos. Apaštalas nori, kad mirties prisiminimas persunktų visą mūsų gyvenimą.

Imkime porą pavyzdžių, kurie rodo, kaip mirties vaizdas keičia gyve-

P. Kaupas

Naturmortalas (aliejus)

nimą. Štai šv. Pranciškus Borgia atsi-vertė gilesniam religiniam gyvenimui, kai pamatė mirties sukeltą sunaikinimą. Prieš jo akis buvo atidarytas kadaise garsios gražuolės karalienės Izabelės karstas. Jis pamatė sukrečiantį jos grožio sunaikinimą ir tai jį labai paveikė. O šių laikų rašytojas Claudel savo straipsnyje, vardu "Mano atsivertimas", taip rašo: "Aš gyvenau nemoralų gyvenimą ir vis labiau puoliau į nusiminimą. Mano dėdės mirtis pripildė mane išgąsčiu ir nuo to laiko mintis apie mirtį neapleido manęs." Toji mintis vėliau jį nuvedė į pilnutinės katalikybės gyvenimą. Štai kodėl išmintingi trapistų gyvenimo dėsniai įspėja, kad "mirtis nėra spektaklis, bet pamoka; reikia, kad kitų

mirtis padėtų mums patiems truputį daugiau mirti sau".

Kad mirtis veikia mūsų gyvenimą ir jį keičia, užtenka tik prisiminti, kad ir tas mirties pavojaus valandas, kurias daugeliui teko išgyventi. Ar tokiomis pavojaus valandomis mūsų mintys nekildavo prie Dievo, ar iš vidaus nesiverždavo pasiryžimai, o kartais net įžadai pakeisti gyvenimą?

Didieji žmonės mirties akivaizdoje.

Čia prisiminsime menininkų ir šventumu pasižymėjusių žmonių išgyvenimus ir pasisakymus mirties atžvilgiu.

Indų filosofo R. Tagore poetinėje kūryboje mirtis dažnai minima. Pilnas tikėjimo poetas ramiai žiūri į mirtį, atidaranti duris naujam gyvenimui. "Naktis bučiuoja praeinančią dieną ir šnabžda jai į ausį: aš esu mirtis, tavo motina; aš tave pagimdysiu naujai šviesai." Toks yra bendras visų jo pasisakymų apie mirtį tonas.

Rusų poetas Balmont eilėraštyje, vardu "Būkime kaip saulė", padvelkia šv. Pranciškum Asyžiečiu, nes taip sako: "Jei diena užgeso, aš giedosiu. Priešmirtinę valandą giedosiu apie Saulę".

Vokiečių poeto Rilke visa kūryba yra persunkta mintimis apie mirtį. Jisai sako, kad ji glūdinti pasislėpusi mummyse, todėl jis ugdo save jai sutikti ir net mirtinos ligos patale nenori imti skausmą mažinančių vaistų, kad galėtų mirti natūralia, nefalsifikuota mirtimi. Jis nežiūri pesimistiškai į mirtį, nes jam ji yra tik kita mūsų nenušviesta gyvenimo pusė. Mes, anot jo, visada esame atsisveikinimo padėtyje, ir ant visų mūsų ryšių yra padėtas laikinumo antspaudas. Savo žavingame eilėraštyje "Herbst", simbolizuojančiame mirtį rudens vaizdu, jis mato krentančius lapus ir mus krentan-

čius ir sako, kad "yra vienas, kurs tuos visus krentančius begaliniai švelniai laiko savo rankose".

O vokiečių poetas *Hesse* eilėraščio "Vergiss es nicht" pabaigoje šitaip raminančiai sako:

*"Nėra dienos taip kietos ir karštos,
kurios vakaras nepasigailėtų
ir kurios maloniai, tykiai ir švelniai
motiniškoji naktis neapglėbtų."*

Tai mirties atilsio sąvoka, kuri taip artima ir katalikybei, besimeldžiančiai: "Amžiną atilsį duok jiems. Viešpatie!"

Prancūzų poetas ir rašytojas *V. Hugo* apie mirtį taip sako: "Tai ne naktis, bet šviesa... Tai nėra niekas, o amžinybė. Tai nėra galas, bet pradžia". Kad laikas yra mirtis — tai viena pagrindinių minčių prancūzų katalikų rašytojų *J. Green* ir *Bernanos* kūryboje. Šis paskutinis plačiai savo kūriniuose rašo apie žmogaus gyvybės gesimą ir jo agoniją. Mirštą žmogų jam yra pusiau šviesoje, pusiau šešėlyje, o miręs — tai "žmogus, ant kurio Dievas savo ranką padėjo". Mirties valanda jam yra iškilminga ir svarbiausia gyvenimo valanda.

Mirties bijojo ir didysis muzikas *Mozart*, "Regiuė Mišių" kūrėjas. Laiške savo tėvui jis rašė: "Aš niekada neatsigulu lovon, nepagalvojęs, kad, nežiūrint mano jaunystės, gal būt, kitos dienos daugiau nebesulauksiu". Muzikas *Berlioz* mirties labai bijojo, ir toji baimė buvo pats stipriausias ir atkakliausias jausmas jame. Nėra kito muziko, kuris taip intensyviai tą baimę būtų išgyvenęs, o vis dėlto, jo paties pasakymu, kapinės jam buvo mėgiamiausia pasivaikščiojimo vieta. Liguistą mirties baimę jautė ir rašytojas *Tolstojus*.

Kalbant apie menininkų mirtį, negalima nepaminti mistiškai išpūdingų muziko *Šopeno* ir rašytojo *Dosto-*

jevskio paskutinių gyvenimo valandų. Kelias dienas prieš mirtį *Šopenas* paprašo kunigo išpažinčiai atlikti, kurios buvo nepraktikavęs jau visą eilę metų. Gausias ašaras liedamas, jis išpažino savo nuodėmes. Po to paskutines keturias savo gyvenimo dienas, anot išpažinties klausytojo, jis praleido kaip tikras šventasis. Paskutinę dieną aplink stovintieji išgirdo jo tylų šnabždesį: "Jau prasideda mano agonija". Gydytojo raminimą jis nutraukė, sakdamas: "Tai reta Dievo malonė žmogui, kuriam artėjančios mirties valanda atidengiama. Man šitą malonę Dievas rodo. Prašau, nekliudykite man!" O rašytojas *Dostojevskis* paskutinę savo žemiškojo gyvenimo dieną jau iš pat ryto žmonai sakė: "Man dabar aišku, kad šiandien mirsiu. Uždek žvakes ir paduok man evangelijas." Šv. Rašto skaitymas buvo paskutinis jo veiksmas šioje žemėje. Paskui po kelių valandų jis mirė.

Kalbant apie šventųjų ir šventumo pasižymėjusių asmenų nuotaikas mirties atžvilgiu, nereikia manyti, kad visi šventieji mirties nebijojo ir ją sutiko su džiaugsmu. Kai kurie šventieji tikrai mirties ilgėjosi ir laukė, bet nemaža jų, nežiūrint savo šventumo ir rūpestingumo Dievo tarnyboje, prieš artėjančią atsakomybę drebėjo. Tuo negalima piktintis, nes ir pats Išganytojas *Alyvų darže* išgyveno mirties baimę. Tad gal ir šventiesiems Dievas leidžia jausti tą baimę, kad tokiu būdu jie galėtų mistiškai dalyvauti Kristaus jaustose baimėse.

Didžioji *Teresė*, šventoji karmelitų ordino reformatorė, savo dviem garsiais eilėraščiais pasisakė mirties laukianti ir tiesiog "mirštanti, kad negalinti mirti ir, pilna noro Dievą matyti, norinti mirti". Mirties ilgėjosi ir jos dvasinės dukros — karmelitės, kaip

galima matyti iš jų gyvenimo aprašymų. Viena jų sakė: "Mirti! Tai nėra malonesnio žodžio žmonių kalboje... Mirti – tai matyti Dievą". O kita taip mirtį sutiko: "Aš einu į Šviesą, į Meilę, į gyvenimą".

Labai ramiai į mirtį žiūrėjo prancūzų katalikų skautų vadas *Guy de Larigaudie*, žuvęs paskutinio karo metu. Savo mirtį jau iš anksto jis buvo įprasminęs, kaip matyti iš jo žodžių: "Mano gyvenimas – tai Dievo ieškojimas. Visur, kiekvieną valandą, kiekvienoje vietoje aš ieškojau Jo buvimo pėdsakų. Mirtis bus to mano ieškojimo pabaiga." Tai reiškia, kad tada bus atostas Dievas.

Anglų kardinolo *Newman* dienoraščiuose ir laiškuose jo draugų mirimo faktai ir jo paties senėjimo bei mirties artėjimo apraiškos labai dažnai ir jautriai keliamos. Savo parašytame scenos vaidinime, vardu "Geroncijaus sapnas", jis parodo krikščionio mirties viziją. Jis, kuris visą gyvenimą stovėjo Dievo akivaizdoje ir kurio gyvenimo šventumas jau oficialiai pradėtas tyrinėti, norint jį paskelbti šventuoju, mirties valandai atėjus, išsiuntė iš kambario atėjusį budėti vienuolį broliuką, norėdamas vienišas, tik Dievo akivaizdoje būdamas, mirti, taip kaip vienišas tik su Dievu jis ir gyveno.

Kalbant apie šventųjų mirtį, reikia pripažinti, kad šv. *Pranciškaus Asyžiečio* mirtis buvo viena iš įspūdingiausių. Gyvendamas jis vadino mirtį seseria, ir, kai mirtis atėjo, jis ją sutiko giedodamas. Jis paprašė, kad būtų sugiedota jo paties sukurta "Saulės giesmė", kurios paskutinis posmas garbina Dievą už kūno mirtį. Savo gyvenimą jis baigė 142 psalmės žodžiais: "Dideliu balsu aš šaukiuosi Viešpaties". Šiais žodžiais jis su pasitikėjimu

ieškojo pagalbos pas Dievą, spaudžiamas mirties susirūpinimo.

Visos šventos ir giliai tikinčios sielos, kad ir baimės kai kada apimtos, su pasitikėjimu laukė mirties, nes jų gilus tikėjimas įstengė įprasminti ir šviesiais pragiedruliais apšviesti mirties tamsą.

Krikščionybė mirtį įprasmina

Mirties gąsdinančią tamsą tikinčiajam perskrodžia viltingi pragiedruliai, kurie pasaldina mirties kartumą. Vienas tų pragiedrulių – tai tikėjimas sielos nemirtingumu, kurio Kristus mokė ir kurį savo prisikėlimu įrodė bei patvirtino. Štai kodėl, šiuo pragiedruliu džiaugdamasis, prancūzų rašytojas *Mauriac* savo dienoraštyje sako, kad "jei turėtume tikėjimo, turėtume drebėti iš džiaugsmo, atsimindami kūnų prisikėlimą". Kapai, anot jo, tai yra vieta, kur galime tą viltį puoselėti.

Kitas mirties tamsos pragiedrulys

– tai tikėjimo tiesa, kad mirtis ir ją lydinti baimė yra nuodėmės vaisius. O kas nėra gimęs iš nuodėmės užkrėstos žmonijos ir kas nėra savo asmeninėmis nuodėmėmis to užkrėtimo stovio pabloginęs? Todėl kas galėtų teisėtai prieš mirtį protestuoti? Kitas pragiedrulys, gal labiausiai mirties tamsą šviesa persunkias, yra tiesa apie Mistinį Kristaus Kūną. Ši tiesa sako, kad žmogus, esąs Dievo malonėje, yra lyg įaugęs į Kristų ir su Juo susijungęs, kaip šakelė su vynmedžiu. Todėl apie tą paslaptingą krikščionio artumą su Kristumi galvodamas, benediktinų abatas rašytojas Marmion sako, kad tikinčiojo krikščionio mirtis yra įjungta į Kristaus mirtį, todėl Dangiškojo Tėvo akyse ji yra Jo Sūnaus mirties reprodukcija. Jeigu taip, tai ar neturime teisės padaryti išvadą, kad tikinčiojo mirtis – tai švenčiausias jo gyvenimo

veiksmas, taip kaip ir Kristaus mirtis buvo aukščiausias atpirkimo darbas? Dėl to yra suprantama, kodėl Bažnyčia švenčia šventųjų mirties dienas — juk tą dieną jie yra gimę amžinybei ir Dievui.

Laikas skambina atsiskyrimo varpais. Laiko srovė griebia tai vieną, tai kitą, kuris ką tik šalia mūsų stovėjo. Laikas yra pritvinkęs kybančios ore

grėsmės. Kiekvieni Nauji Metai primena laiko srovės greitį. Todėl Naujų Metų sutikimų triukšmas, toji "Naujų Metų isterija" (Pfleger) giliau jaučiančius sukrečia. Ar kartais Naujų Metų diena nėra pasaulinė visos žmonijos Vėlinių diena? Ar tai nėra tragiškiausia susimąstymo diena? Juk nėra kitos metų dienos, kada laikas balsiau ir aiškiau skambintų atsiskyrimo varpais, kaip Naujų Metų diena.

KRIKŠČIONIJA PASAULIO TEATRE A. TAMOŠAITIS, S. J.

I. Krikščionija nėra krikščionybė

AŽAS kelmas didelį vežimą verčia, sako lietuvių priežodis. Daugelis mūsų dar prisimena iš pirmosios rusų okupacijos meto mažą korektūros klaidą, pridariusią daug nemalonumo redakcijai ir spaustuvei. Viename straipsnyje turėjo būti sakiny: "Nutarta įgyvendinti Stalino konstituciją". Bet išibrovė klaidelė. Vietoje žodžio *įgyvendinti* buvo atspausa *išgyvendinti*, ir išėjo: "Nutarta išgyvendinti Stalino konstituciją". Vienas skiemuo pakeitė visą prasmę.

Panašiai yra su dviem žodžiais — *krikščionybė* ir *krikščionija*. Jiedu iš pirmo žvilgsnio atrodo labai panašūs, bet reiškia du visai skirtingus dalykus. Kas juodu sumaišo, gali prieiti labai klaidingų išvadų. *Krikščionybė* reiškia mokslą, doktriną; *krikščionija* — ją suformuotus žmones. Mes gi sakome: "Lietuva priėmė krikščionybę" (ne

krikščioniją!), ir priešingai: "Kryžiaus karan popiežius pakvietė visą krikščioniją" (ne krikščionybę!). Krikščionijai galime duoti *krikščioniškojo pasaulio* arba *krikščioniškosios civilizacijos* vardą.

Iš šito skirtumo seka dvi didžios svarbos išvados.

Pirmoji išvada. Yra tik viena krikščionybė, bet gali būti skirtingi krikščionijos tipai; krikščionybė visada pasiilieka ta pati, krikščionija įvairuoja — lygiai kaip yra tik vienas nekintęs dėsnius, jog žmogus turi garbinti Dievą, ir įvairūs to dėsnius įkvėpti istorijoje kilę bažnyčios pastato stiliai. Dėl to ir galime sakyti: viduramžių krikščionija atgyvenusi; Maritainas gali raginti: sukurkime naują krikščioniją! Daugeliui, išgirdus tokią kalbą, tuojau ima vaidintis, jog norima keisti, kurti naują krikščionybės *mokslą*; tuo tarpu taip kalbantieji turi galvoje vien istorijos bėgyje to mokslo įtakoje susiformavusią arba naujai besiformuojančią *civilizacijos formą, kultūrinį kompleksą*.

B. Milaknis

Galvutė (gipsas)

kuriame įvairiu būdu ir laipsniu užspaus tas krikščioniškosios pasaulėžiūros antspaudas. Palikti vieną krikščioniją ir sukurti kitą visiškai nereikia keisti krikščionybės; lygiai kaip palikti gotišką stilių ir sukurti baroko stilių visiškai nereikė keisti dėsnių, jog žmogus turi garbinti Dievą maldos namuose.

Antroji išvada. Krikščionijos defektai nemeta jokio šešėlio į krikščionybę. Kaltinti krikščionybę dėl krikščionų nedateklių ir klaidų yra lygiai tas pat kaip versti atsakomybę matematikos dėsniams dėl inžinierių blogai pastatyto geležinkelio tilto. Mes nekalti-

name Kristaus ar Jo mokslo, kad Petras išsigynė savo Mokytojo ir kad Judas Jį išdavė. Niekas nesako, kad kaltas vanduo, jei žmonės jo nenaudoja ir vaikščioja nesiprausę. Dėl to krikščionybės ar katalikybės gynimas visai nereikalauja ginti krikščionijos ar katalikijos padarytų klaidų. "Katalikai nėra katalikybė. Katalikų klaidos, apatijos, apsileidimas, apsnūdimas nepaliečia katalikybės. Geriausia katalikybės apologetika yra ne teisinti katalikus arba juos ginti, kur suklydo, bet priešingai, kaip tik pabrėžti jų klaidas ir nurodyti, jog jos toli gražu ne vien nepaliečia katalikybės esmės, bet juo geriau parodo, kokia galinga yra ta religija, jei, to nežiūrint, nepraranda savo gajumo" (J. Maritainas, *Religion et Culture*, Paris: Desclée, 1946, 58 p.).

II. Krikščioniškojo pasaulio tragedija

Mums pažįstama giliai krikščioniška Vakarų civilizacija viduramžių metu. Kiekvieno kultūros laikotarpio charakterį geriausiai apreiškia pažiūra į žmogų ir jo santykius su Dievu. Kaip į tai žiūrėta viduramžiais? Žmogus reiškė kažką švento, pakelto dieviška malone virš savo prigimties, pašaukto regėti Dievą veidu į veidą. Kitais žodžiais, viduramžių žmogus buvo toks, kokį jį mums piešia šv. Paulius ir šv. Augustinas, trumpai — krikščionybės žmogus. Su naujųjų amžių pradžia šitas žmogaus paveikslas pradeda irti. Tas vyksmas pereina tris tarpsnius.

Pradžioje į Dievo malonę ir jos pagalbą imama žiūrėti kaip į gražų priedą. Tuo metu kaip tik pradedami iškasti senovės graikų ir romėnų meno paminklai, visais viduramžiais gulėje po žemėmis. Pamatomas senovės grožis. Žiūrėk, pagonyš — be šv. Rašto, be Bažnyčios sukūrė tiek gražių dalykų, tokias kilnias formas! Pamažu su-

siformuoja išvada: sakramentai, apeigos ir panašūs dalykai yra reikalingi vien kaip išorėje pasikabintas papuošalas, kaip moteriai karoliai ant kaklo.

Palengva pereinama į antrąjį tarpsnį. Pirmajame Dievo malonė dar reiškė bent priedą, papuošalą. Šitame gi jos rolė visai dingsta. Žinome, koki žmogų piešia tuo metu gyvenęs prancūzų filosofas Rousseau. Iš pat savo prigimties žmogus yra tyras ir nekalnas, kaip Adomas ir Ieva prieš nupuolimą rojuje. Jis tik sugadintas civilizacijos, auklėjimo. Užtenka nuimti jam šitos varžtus, palikti jo paties prigimtį, ir gerumas, dorybė, teisingumas žydėte sužydės žmonių tarpe. Malonė, apreiškimas, stebuklai šitokiam žmogui nebereikalingi. Jis visa gali pasiekti savo jėgomis. Mokslo pažanga, imama tikėti, automatiškai išlaisvins žmogų ir sukurs nesibaigiančią džiaugsmo, taikos ir gerovės karalystę. Joje apdovanotas savo proto jėga nugalėti kiekvieną kliūtį žmogus, tarsi Dievas, galės kontroliuoti savo paties likimą!

Netruko ateiti trečiasis ir paskutinis tarpsnis. Minėtas Rousseau, Kantas ir kiti sukūrė didingą žmogaus asmenybės paveikslą: nepriklausomas, išdidus savo autonomija ir teisėmis, pažįstas tik vieną įstatymą — patį save. Tačiau nepraėjo nė šimto metų, ir tas išdidus žmogaus paveikslas supliuško ir dingo. Ratas ima suktis priešinga linkme. Praėjusiam šimtmetyje atrandama, kad žmogus yra vien iš gyvulio išsivystęs gyvulys, nieko daugiau — be pomirtinio gyvenimo, be sąžinės, be atsakomybės, be valios laisvės. Iškilęs į padanges sakalu, žmogus nutūpė vabalui.

Taip buvo su žmogaus pažiūra į save. Panašiai keitėsi pažiūra į Dievą. Pradžioje jis dar prakilnus dangaus

valdovas, bet jau nebesikišąs į žemės dalykus. Hegelio ir kitų panteistų metu Dievas tampa vien idėja. Galų gale ateina metas, kada Nietzsche paskelbia pasauliui, kad Dievas mirė, Jo nebėra. Paguldęs Dievą į karstą, žmogus griebėsi kurti sau dangų žemėje. Paskutiniai keturiasdešimt metų pakankamai parodė, į kur tai veda. Manė susikursiąs žemėje dangų, o susikūrė pragarą. Pradėjo, pažadėdamas brolybę, o baigė lavonų stirtomis ir kraujo klanais. Pradėjo, skelbdamas laisvę, o baigė šimtais koncentracijos stovyklų. Pradėjo, trimituodamas savo teises, o baigė tuo, kad šiandien teisės vargu bepaisoma, jei už jos nestovi kumštis. Ką matome vietoje žadėtos laimės? Nepasitikėjimą, silpnėsiojo išprievartavimą, sutarčių laužymą, smurtą. Ir visus slegia baimė: baimė to, kas buvo, ir dar didesnė baimė to, kas dar gali ateiti. Turime sutikti su Maritainu: "Jei dalykai ir toliau eis ta kryptimi, žemėje netrukus bus galima gyventi, Aristotelio žodžiais, vien dvasioms ir žvėrimis, ne žmonėms" (*Humanisme Integral*, Paris: Aubier, 1936, 40 p.).

III. Destruktyvi demagogija?

Tad va, koks balansas: pasaulis, kurs buvo giliai krikščioniškas, beturi vien krikščionišką fasadą; buvo krikščioniškas savo būdu, šiandien bėra krikščioniškas vien vardu, o daug kur tapęs net aktyviu krikščionybės priešū. Geriausias šitai tragedijai vardas — *krikščioniškojo pasaulio apsnūdimas*.

Čia vieta stabtelti ir pasakyti, kokios mintys daugeliui skaitytojų bus atėjusios į galvą. Argi mes, krikščionys, šiandien neturime gajų organizacijų, šimtų uolių veikėjų, klestinčių labdaros įstaigų, nevienoje šalyje pa-

jėgiai prie valstybės vairo atsistojusių mūsų partijų: ar tai apsnūdimas? Autorius to nemato, bet puola visa griauti. Šitoks destruktivus rašinys skaitytojui nieko pozityvaus neduoda. Nevienas baigs išvada: straipsnis tikty vien demagogiškų tikslų siekiančiam laikraščiui, ne rimtam katalikų žurnalui!

Mes, lietuviai, esame vienur per lėti, kitur per greiti. Per lėtas vėluojasi, per greitas karščiuojasi. Esame per lėti — vėluojamės pasisavinti kitur kilusias idėjas. Esame per greiti — karščiuojamės tuojau daryti išvadas, dalyko gerai nepergalvoję. Būtų daug naudos, jei sukeistume vietas: čionai būti lėtiems, o tenai greitiems.

Prancūzijoje jau prieš 20 metų pasirodė J. Maritaino veikalai, šiandien išversti į visas svarbesnes pasaulio kalbas, kuriuose nurodoma į krikščionijos supasavimą. Juose vartojamas net "krikščioniškojo pasaulio bankroto" terminas. Anglijoje tą pat jau seniai sako kitas garsus katalikų istoriosofas C. Dawsonas, Šveicarijoje — msgr. C. Journet. Straipsnis, kaip šitas, yra tarsi vien arbatinis šaukštukas to, kas jau seniai patiekta anų šalių katalikiškajai visuomenei. Mums tačiau tos idėjos dar tiek svetimos, kad manome, jog jas priimti reikėtų pūsti į vieną dūdą su Bažnyčios priešais.

Tiesa, kad šitos mintys griaua. Tačiau ne gražias šiandien sujudusių krikščionių pastangas vėl persunkti politini, visuomenini ir ekonominį pasaulio gyvenimą evangelijos principų gaiva, o biaurius ir netikusius istorijos bėgyje šiuose laukuose išdygusius pastatus. Priešingai, kalbamos krikščionių organizacijos, veikėjai, įstaigos, aktyvus dalyvavimas politikoje kaip tik yra gražiausia gėlė, išdygusi iš tų vyrų paskatos ir idėjos. Prel. M. Kru-

pavičius "Tėvynės" Sarge" (1959 m. 1 nr. 85 p.) neveltui vadina Maritainą krikščioniškosios kultūros atgimimo tėvu, pastatydamas šalia jo minėtą Dawsoną ir keletą kitų. Iškelti reiškiniai ženklina ne krikščionijos bankrotą, bet kaip tik džiugias ir daug žadančias pastangas iš jo išbristi. Jei atiden-giamas kadaise krikščioniškojo pasaulio supasavimas ir gilinamasi į jo priežastis, tai vien tam, kad būtų rasta bazė ir nurodyta kryptis minėtų pastangų orientacijai. Jos gi tėra tik kukli pradžia, užuomazga, reikalinga gairių savo didžiam, ilgam ir sunkiam ateities keliui.

Netikslu tad būtų priskirti anų vyrų minčių skleidimui demagogiškus tikslus. Netikslu ir nekantriai mestis į išvadas, jei straipsnyje kai kas tuo tarpu nutylima. Subrendusios dvasios asmuo laukia, kol bus pateikta visuma, ir tik tada padaro sprendimą, nes žino, kad negalima visko pasakyti vienu kartu. Nekaltiname juk tokio prof. Z. Ivinskio, kad nepasako visko apie krikščionybės atėjimą į Lietuvą viename "Laiškų Lietuviams" numeryje. Tas pats dera pasakyti ir apie krikščionybės atėjimą į nukrikščionėjusį šių dienų pasaulį.

IV. Nesuvaldintos rolės

"Kaip galėjo atsitikti", klausia Dawsonas, "kad pasaulis — ir visų pirma krikščioniškasis pasaulis — pateko į dabartinę nedalia?... Neužtenka paprastai atsakyti, kad modernioji civilizacija supasaulėjusi. Yra faktas, kad krikščionys leido jai tokia tapti. Anksčiau Bažnyčia aprūpino Europą dvasios vadais ir mokytojais. Turėjo savo kontrolėje universitetus. Kiekviename mieste ir bažnytkaimyje turėjo centrą evangelijai plėsti ir krikščioniškajai minčiai formuoti. Jei tai buvo

prarasta, kone visiškai prarasta, mes negalime nusiimti už tai atsakomybės ir sukrauti visą kaltę ant racionalistų ir antiklerikalų pečių" (*The Judgement of the Nations*, New York: Sheed & Ward, 1942, 161 p.).

Dėl ko taip įvyko? Kadangi civilizacijai buvo leista subręsti į našlaitę. Bręsta, žinome, ne vien paskiras žmogus, bet ir visa kultūra. Viduramžiuose Vakarų civilizacija gyveno tarsi ją suformavusios Bažnyčios iščiose. Laikinių vertybių sritis nebuvo pilnai atsidalijusi nuo amžinųjų. Dėl to Kristaus šviesa siekė ne vien žmogaus vidų, bet kartu spontaniškai liejosi ir į jo išorinį kultūros darbą. Laikui bėgant žemiškųjų dalykų sfera ėgijo pilną savo rolės ir vertės sąmonę, tokiu būdu subręsdama ir įgydama autonomiją. Tai buvo normalus procesas, reikalaujamas pačios evangelijos, aiškiai darąs skirtumą tarp Dievo ir Cezario dalykų.

Nelaimei, kai laikinių dalykų sritis tokiu būdu pribrendo, buvo palikta eiti savais keliais. Krikščionijoje ėmė plakti dvejopas pulsas: bažnytiniuose dalykuose — religijos, pasauliniuose — natūralizmo. Su viduramžių pabaiga žmogaus dvasiai atsivėrė eilė naujų pasaulių: renesanso metu — žmogiškojo grožio ir vertės išvelgyje; 18-e šimtetyje — gamtos mokslų atradimuose ir demokratinės sąmonės pabudime; 19-e amžiuje — industrialinėje revoliucijoje ir darbininko sukilime prieš išnaudojimą; pagaliau dabartiniame šimtetyje — technikos pažangoje ir psichologijos postūmyje į žmogaus dvasios užkulisių gelmes. Krikščionių pareiga buvo būti tose srityse vadais ir persunkti jas krikščionybės šviesa. Deja, istorijos bėgyje nevienas dalykas, kurį turėjome padaryti mes, buvo padaryti kitų ir nukreipti prieš

mus, kai jų nedarėme. Yra pakartotinai atsitikę, kad krikščionybė turėjo regėti, kaip jos didžios galimybės buvo savų vaikų nepanaudotos, ir dėl to pagriebtos (ir sugadintos) jos priešų.

Maritainas vykusiai palygina naujųjų amžių pasaulį su teatro scena. Pajėgūs aktoriai — krikščionys — pašaukti į sceną, nesykį savo rolių nevaidino. Tačiau pagal teatro direktoriaus — Dievo — planą drama vis tiek turėjo vykti. Dėl to atsitiko, kad mūsų nevaidinamas roles nutvėrė kiti, nevykę artistai, iškraipydami tekstą ir sudarkydami veiksmą (*Religion et Culture*, 100 p.). Vienas iš vėlesniųjų pavyzdžių — socialinė sritis. Aure, praėjusiajame šimtmetyje darbo žmoguje subrendo savo vertės ir teisių pajutimas. Išaugo jis kaip tik iš pasaulio sąmonės įdiegtų evangelijos grūdų apie žmogaus asmens kilnumą ir tikslą. Tačiau kai darbininkijos sąmonė protestavo prieš išnaudojimą, leidome savo vietą užimti kitiems. Tuo metu netrūko šventųjų; priešingai, devynioliktasis šimtmetis jais žydėjo. Tačiau vadais ščia išėjo ne jie, o ateistai. "Kiek daug dalykų šiandien atrodytų visai kitaip", to paties Maritaino žodžiais, "jei prieš šešiasdešimt metų kuris nors šv. Tomo Akviniečio mokinys būtų parašęs knygą apie Kapitalą, tokią pat gaivalingą kaip Markso, bet paremtą tikraisiais principais!" (t. p., 49 p.). Čia socializmas rado tuštumą, ją užėmė ir pripildė svariomis klaidomis.

Būtų tuščia ieškoti kaltės atskiruose krikščionyse. Tai istorinis krikščionijos kolektyvo defektas. Netinka jo teisinėti. Bet lygiai netinka nesuprasti. Viskui bręstant, kinta jo santykiai su gimdytojais. Tėvams tenka persiorientuoti: jaunuolis netraktuojamas kūdikiui tikusiu būdu. Bepigu jiems: turi prieš

akis šimtus pavyzdžių pamatyti, ir kad tas persiorientavimas turi įvykti, ir kaip jį vykdyti, ir kas seka, jei neįvyksta. To nežiūrint, kiek daug pasitaiko šeimos auklėjime spragų, dažnai padaroma net stambių klaidų, neretai ir ilgai neužgyjančių žaizdų. Vakarų civilizacija — krikščionybės vaikas. Jos brendimas, kaip ir kiekvienos kitos — vienkartinis istorinis vyksmas, kuriam nėra precedentų ir pavyzdžių nei tuoju susivokti, kas vyksta, nei žinoti, jog turi vykti, nei persiorientuoti pakitusioms sąlygoms, nei pra-

matyti pasekmėms, kurios kyla iš nepersiorientavimo.

Nemeskime tad į krikščionybės nešėjus akmeniu, o iš klaidos pasimokykime. Mūsų uždavinys yra atvesti tą našlaitę — mūsų civilizaciją — atgal į gimtuosius namus, kur jinai — kilni savo prigimtimi, tik subiaurinta klystkelių, į kuriuos įvesta — vėl suspindėtų: nebe vaiko žavesiu, o pilnametės mergaitės grožiu. Juk esame kiekvienas jos dalis.

Kokiu būdu tas uždavinys sėkmingai atliktinas, svarstysime kitą kartą.

KŪRYBOS IR KŪRĖJO ŽENKLAI

BRUNO MARKAITIS, S. J.

KŪRYBA yra charakteringas žmogiškosios buities elementas. Joje matome žmogaus dvasios ir gyvenamosios aplinkos veidą. Ji mums kalba apie praeities ir dabarties problemas, bandydama nusakyti žmogaus ir pasaulio santykius. Jos giliuose aruoduose glūdi didysis žmonijos turtas, o jos dvasingume regime ateities vizijas ir neatskleistas širdies paslaptis. Po jos šydu slepiasi nuolat gyvos žmogaus pastangos pasiekti stebuklingąjį grožį, gėrio ir tiesos pasaulį, kuriame nebėra formos netobulumo, minties lėkštumo ir idėjos nevaisingumo.

Kūryba yra mįslingasis žmogiškosios buities prasiveržimas, nes joje pastebime nuolat neramų, visados gyvą ir nieku būdu nesulaikomą veržlumą

skelbti tiesą ir grožį, kartais labai neįprastai pergyventą ir suprastą, bet pateikiamą atvirai ir drąsiai, nebojant nei kritikos, nei pajuokos, kartais nesiskaitant net su pačiu gyvybės turtu. Ir kuo didesnis kūrybingumo potencialas, kuo aukštesnė kūrybos kokybė, tuo, regis, galingesnis veržlumas ir narsesnė drąsa.

Kūryba yra įkvepiantysis žmogiškosios buities veiksnys, nes jis liudija žmogiškosios dvasios pranašumą, jos nesenkantį išradingumą ir ypatingai jos nemirtingumą. Mat, kūryboje matome nuostabias žmogaus dvasios apraiškas: duoti minčiai grožiu persunktą ir apčiuopiamą formą, sudvasinti medžiagą gyvybingu prasmingumu ir esamą formą, patobulinti originalumo išradingumu. Nenuostabu, kad kūrybos palikimas pažadina dvasios

ugnį nauju liepsningumu, praturtina žinojimą ir apvaisina mintį įkvėpimu.

Todėl kūrybos akivaizdoje žmogus turėtų susimąstyti. Argi ne kurdamas žmogus tampa Aukščiausiojo Kūrėjo atspindžiu ir Jo galios ribotu dalininku? Argi ne kūrybinė galia kūrėją padaro skirtingu nuo nekūrėjo? Argi ne kūrybos universalioje šventovėje noriai tiesiasi rankos į Tą, iš kurio tveikiančios širdies prasiveržė pirmagimės kūrybingumo srovės ir šaltiniai?

Kūryba neišivaizduojama be kūrėjo, nors neretai pasitaiko, kad tiesa ir grožis konkrečiomis savo mįslingumo formomis gundo mus pamiršti kūrėją ir apsiriboti jo kūryba. Pilnutinis objektyvumas neleidžia skirti kūrybos nuo kūrėjo, nes kūrybos prasmingumas ir idėjinis tikslingumas reikalauja, kad tiek stebėtojas, tiek vertintojas gerai pažintų kūrėjo dvasios pasaulį, kūrybinę pasaulėžiūrą, jo intencijas ir interpretacijos niuansus. Juk kūrėjas gyvena savitame pasaulyje, kuris kitiems sunkiai, jei iš viso, prieinamas. Vadinas, šita prasme kritika turi labai reliatyvią vertę.

Tikrasis kūrėjas pasižymi nenuslopintu veržlumu, idėjiniu išradingumu ir darbo kantrybe. Jo nerami dvasia — bėgantis vanduo, kurio nepaslėpsi, nenusausinsi, neužtvenksi. Žiūrėk, jis prasigrauzia, prasiveržia, ištrykšta. Tur būt, dėl to kūrėjo nenugąsdina kliūtys ir ribotumas, kuriuos uždeda aplinkybės ir nedėkinga laikų atmosfera. Jis pergyvena depresijas, nusivylimus, nepasisekimus — ir nepalūžta. Jis išklauso maža kuo pagrištus priekaištus, paviršutinišką ir, tokiu būdu, neteisingą kritiką — ir neapkarsta. Jis keliauja tamsią bręstančios kūrybos naktį — ir nepamiršta saulės. Gyvena skausme ir kuria džiaugsmą. Vaizduoja kančią, bet dainuoja apie

viltį. Jis dirba ir tada, kai daugelio nuleistos rankos rodo suglebimą ir nevaisingumą. Jis kuria net tada, kai visa aplinka gyvena stagnacijoje.

Tikrasis kūrėjas yra pastovusis liudininkas, kad tautos ar bendruomenės organizmas tebėra pagrindiniai sveikas, kad juo teko viltinga ateities srovė. Kūrėjo tylios, bet darbščios ir nepailstančios pastangos perima tautos gyvenimą kažkokiu paslaptingu gyvybingumu, kalbėdamos apie prasmingumą dirbti, siekti ir kovoti.

Tikrasis kūrėjas yra paskatinimas ir įkvepiantis padrašinimas, nes jis pats, likdamas ištikimas savo prigimčiai ir savo misijai, kitiems rodo pavyzdį žvelgti į gyvenimą ir į žmogų platesniu žvilgsniu ir giliau siekiančiu supratimu. Jis dažnai atskleidžia mums dalykus ir jų savybes, kurių anksčiau nematėme, pro kuriuos nepastebėjome. Ir nors kūrėjų didžioji dauguma senas tiesas mums skelbia, jų didybė glūdi kaip tik tame, kad jie sugeba mums pateikti naują bruožą, naują žvilgsnį, naują supratimą.

Todėl prie kūrybos tenka artintis su pagarba, šviesia akimi ir brandžia širdimi. Skonis, be abejonės, yra linkęs eiti savo laisvės keliu. Bet naudinga prisiminti, kad skonis nėra nei vienintelis, nei neklaidingas teisėjas. Jį turi lydėti išmintingas žvilgsnis ir brandi dvasia. O jei kūrybai tenka mūsų pagarbus džiaugsmas ir pakilus pasigėrėjimas, tai kūrėjui atiduokime draugiško dėkingumo duoklę.

Šeši dailininkai — Eleonora Marčiulionienė, Jadvyga Paukštienė, Povilas Kaupas, Aleksandras Marčiulionis, Balys Milaknis ir Bronius Murinas — surengė jungtinę parodą Jaunimo Centre, 1959 spalio 24 dieną. Tėvas Bruno Markaitis, S. J., ta proga pasakė parodą atidarancią kalbą, kurią čia išspausdinome. Red.

NAUJOSIOS SANTVARKOS BEIEŠKANT (III)

P. DAUGINTIS, S. J.

AU esame rašę, kad naujosios santvarkos esmę pagal k a t a l i k ū socialinį mokslą sudaro demokratiškai organizuotų ekonominių ir profesinių bendruomenių arba korporacijų laisvas ir atsakomingas viso ekonominio ir socialinio krašto gyvenimo tvarkymas. Jos taip reikalingą įgyvendinimą gal labiausiai apsunkina galingi priešiniai, puldami ją kryžmine ugnimi. Iš dešinės — konservatoriai, galingi savo turtais ir įtaka krašto ekonominiame ir politiniame gyvenime. Apie konservatorių liberalų, kapitalistų ir patriarchalistų priešinimąsi, klaidas, nepajėgumą ir užsispyrimą išlaikyti kapitalistinį režimą jau esame neseniai rašę. Iš kairės tą naująją socialinę santvarką puola revoliucionieriai, apie kuriuos pakalbėsime šiame straipsnyje.

Revoliucijos šalininkai

Revoliucionieriai taip pat siekia naujos, nors savaip suprantamos, socialinės santvarkos. Tačiau jie nori jos pasiekti ne iš lėto daromomis reformomis, bet senąją santvarką greitai sugriaujančiomis revoliucijomis. Revoliucionieriai uždega plačiąsias mases senojo režimo neapykanta. Naujos geresnės santvarkos didžiomis viltimis persiėmusios masės nebijo jokių aukų.

Pirmoje eilėje čia yra minėtini komunistai. Jų tikslas visur yra tas pats: revoliucija nuvertus kapitalistinį režimą, sukurti darbo klasės valdomą santvarką. Naudodamiesi darbo klasės

simpatijomis ir geresnės ateities viltimis, teroru, maištais, revoliucijomis, raudonąja armija ir galinga propaganda gerai organizuoti komunistai jau yra įvedę komunistinę santvarką didelėje pasaulio dalyje. Jie yra pasiryžę ją įvesti ir likusioje pasaulio dalyje.

Panašios kolektyvinės santvarkos siekia ir jų broliai socialistai, tik jie nori palikti mažą privačią nuosavybę žmonių rankose, o visą kitą nuosavybę ir kapitalą reikia atiduoti valdyti valstybei.

Išgelbės laisvę ir garbę?

Sindikalistai, prisižiūrėję naujo darbininkų pavergimo komunistiniuose kraštuose, bijosi visagalės komunistų partijos ir nepasipriešinamos valstybės. Jie norėtų, nugriovę senąjį režimą, įvesti visų dirbančiųjų demokratiškai renkamų sindikatų valdžią visam ekonominiam, socialiniam ir politiniam šalies gyvenimui. Pagal jų doktrinos kūrėją Forel, visos gamybos priemonės būtų tos šakos darbininkų sindikato nuosavybė ir sindikatas už jas būtų atsakingas. To siekia daugelis darbininkų ir savarankiškų sindikatų vadų. Jie tikisi tokiu būdu išgelbėti žmogaus laisvę ir apsaugoti darbininko žmogiškąją garbę.

Panašiai prieš komunizmą bei kapitalizmą reaguoja ir įvairių šalių fašistiniai sąjūdžiai. Fašistai skelbia tautinę revoliuciją. Ją įvykdžius, viskas turi tarnauti tautinei bendruomenei. Pajėgus tautos vadas turi pastatyti tautos gerovę ir garbę aukščiau už

viską. Reikia sujungti visas tautos grupes, jėgas, kapitalą ir darbą valdžios tvarkomomis korporacijomis į taikų ir našų produkcijos veikimą. Kito tautiečio išnaudojimas būtų nusi-kaltimas tautai.

Pasinaudodami patriotiniais, gar-bės, gražesnės ateities ilgesio, bet taip pat ir kai kurių grupių neapykantos jausmais, fašistai buvo užvaldę Italiją, nacionalsocialistai — Vokietiją, o pe-ronistai — Argentina. Ir kitos panašios žlugusios ar dar tebegyvuojančios diktatūros laisvajame vakarų pasau-lyje yra fašistiško bei tautiško pobū-džio.

Čia galima dar paminėti ir estatiz-mo arba totalitarinės valstybės šali-ninkus. Jie nenori nei komunistinio, nei fašistinio režimo, tačiau, darbinin-kų ir net pačių kapitalistų spaudžia-mi, jie nemato kitos išeities, kaip vis labiau išplėsti valstybės kišimąsi į pri-vačius ekonominius žmonių reikalus. Todėl dabar visur vis naujos fabri-kų grupės yra nacionalizuojamos, vis pla-tesnės ekonominės sritys pervedamos tiesioginę valdžios kontrolėn, pvz. susisiekimo, sveikatos, apdraudos, kredito ir stambiosios pramonės. Pvz. Prancūzijoje 44% visų tautos pajamų yra viešosios nuosavybės rankose. Pelno mokesčiai JAV ir Anglijoje sie-kia iki 85%. Tokie nusavinimai ir už-valdymai yra lyg mažos revoliucijos, griaušančios dabartinį kapitalistinį režimą. Tačiau jos yra vykdomos be toliau pramatančio plano, tik reikalui iškilus paskutiniu momentu.

Dar baisesis ponas

Iš pirmo žvilgsnio šios revoliucinės sistemos gal neatrodo priešingos katalikų skelbiamai naujai ekonominei ir socialinei santvarkai. Jos visos nori išvaduoti dirbančiųjų mases iš kapi-

talistinių sluoksnių jungo ir suteikti joms geresnį pragyvenimą. Tačiau, pažvelgę iš arčiau, pamatysime dide-lį, net galima sakyti, esminį priešingu-mą.

Visos komunistinės ir fašistinės re-voliucijos buvo kruvina reakcija prieš liberalų sukurtą neribotą individualiz-mą. Individas, atskiras žmogus, turė-damas nuosavybę ir kapitalą, galėjo su juo daryti viską. Valdžia tik turėjo žiūrėti, kad jis netrukdytų kitų žmonių laisvės. O komunizmas, socializmas ir fašizmas neribotą pirmenybę atiduoda kolektyvui, bendruomenei. Kolek-tyvas jiems yra aukščiausia vertybė. Todėl visą ekonominę, socialinę ir po-litinę galią jie atiduoda į organizuoto kolektyvo rankas: darbininkų klasės, partijos, tautos, valstybės. Tad tokioje santvarkoje didžiausias ponas yra valstybė, kurios valdžia yra vieninte-lės partijos rankose. Kitos partijos yra uždraustos ir žiauriai persekiojamos.

Buržuaziškai kapitalistinėje san-tvarkoje bent tų ponų darbdavių yra ne vienas, o daug. Kapitalistai dėl di-desnio pelno tarp savęs konkuruoja ir kovoja. Jiems priešinasi sustiprėję dar-bininkų sindikatai. Taip pat galima skųstis valstybei prieš tų ponų darbda-vių savivaliavimą. Dėl viešosios nuo-monės ir laisvų rinkimų vis tiek vy-riausybė turi daugiau ar mažiau už-stoti darbininkų teises. Bet kaip kovo-si už savo teises, jei lieka tik vienas ponas — valstybė? Kur gausi darbo, apleidęs kurį nors fabriką ar kolchozą, kam pasiskųsi?

Tokia santvarka, tokia totalitarinė valstybė yra darbininkui nauja bau-džiava, o visoms kitoms klasėms ir ja nepatenkintiems — baidi vergija. Visi esame girdėję apie priverčiamojo darbo tarnybas ir apie koncentracijos stovyklas. Dar neseniai Tarptautinio

Darbo Biuro Ženevoje paskelbtomis žiniomis vien tik Sibiro priverčiamojo darbo stovyklose buvę apie penkiolika milijonų žmonių. To pažadėtojo ekonominio gerbūvio jie darbininkams nedavė. Žinome apie skurdžią darbininkų būklę fašistinio režimo kraštuose ir dar sunkesnę komunistiniame "rojuje". Be laisvos iniciatyvos, be asmeniškų atsakomybės ir privačios nuosavybės paskatinimų ekonominių gėrybių gamyba negali našiai tarpti, ypatingai žemės ūkyje ir laisvose profesijose.

Žmogus — tik medžiaga

Tose revoliucinėse santvarkose nė negali būti asmens laisvės ar praktiškai lygaus darbo žmogaus vertinimo. Mat, tiek marksistų materializmas, tiek kai kurių fašistų asmeniškų dievybės neprileidžias panteizmas neigia žmoguje esant dvasią, esmingai skirtingą nuo medžiagos. Daugumai fašistinių kryptų tauta yra besivystanti, žmonėse sąmonę įgaunanti Dvasia — Dievas. Kas tada yra darbininkas, jeigu jame nėra dieviškos kibirkšties — dvasinės ir nemirtingos sielos? Tai tik molio ir kitų medžiagų gniužulys! Jeigu žmogus nėra niekas daugiau kaip patobulinta elektroninė mašina, kas lieka iš kiekvieno darbininko asmeniškų vertybės? Jei galvojimas yra tik smegenų sekrecija, anot vieno materialisto tvirtinimo, tai darbininkas nėra aukštesnis už gyvulį. Jo darbą reikia sulyginti su gyvulio ar mašinos darbu ir jį patį reikia vertinti pagal atliekamo darbo kiekį.

Nenorėdami prieštarauti patys sau, komunistai ir socialistai visai negalėtų kalbėti apie darbininkų išnaudojimą, apie jų išlaisvinimą ar apie jų teises. Argi galima kalbėti apie gyvulio teises? Iš jų mokslo seka ir kita

baisi, bet visai nuosekli išvada. Jeigu darbininkas nėra niekas daugiau kaip gyvulys, tai darbdavys atliks savo pareigą, rūpindamasis juo tiek, kiek savo gyvuliais ar mašinomis. Pagal turimas žinias atrodo, kad paprasti darbininkai Rusijoje ir yra panašioje padėtyje. Darbininkų balsas už geležinės uždangos neturi jokios reikšmės. Jie nieko negali pasakyti net savo sindikatuose, korporacijose ar kolchozų komitetuose. Viską sprendžia valdančiosios partijos pareigūnai. Tik daug yra kalbama apie liaudies gerovę, tautos garbę ir visų solidarumą, iš tikrųjų tik ponai, nustumę darbininkus į šalį, naudojasi visomis gėrybėmis.

Mūsų atsakymas

Katalikų doktrina prieš visus revoliucionierius marksistus, sindikalistus ir fašistus visados tvirtina, kad darbininkų klausimas nėra tik ekonominis klausimas, bet ir moralinis. Tai nėra vien tik pasisotinimo ir fizinio alkio numalšinimas, bet ir sąžinės bei doros klausimas. Markso sekėjams religija yra tik opiumas. Jie tyčia atsisako ir slepiasi nuo dieviškos Saulės — Kristaus mokslo šviesos ir šilimos. Užtat jų statomas naujosios santvarkos pastatas yra tamsus, šaltas ir žiaurus, kaip kalėjimas su ginkluotais prižiūrėtojais. O mes juk visiems trokštame geresnės naujosios santvarkos, kur visiems būtų šviesu, jauku ir gera, kur klestėtų laisvė, teisingumas, meilė ir broliškas sugyvenimas.

Senąją santvarką ir jos šulius triuškinąs komunistinis frontas vis eina pirmyn. Laisvasis vakarų pasaulis tik jaudinasi, bet beveik nieko pozityviai nedaro, išskiriant lėtą ginklavimąsi. Atrodo, kad ir katalikiškasis pasaulis ne geriau elgiasi. Tad kol dar laikas, reikėtų sukrusti, išjudinti savo ir kitų

KUR DINGO ŠEIMOS TĖVAS?

PR. ALŠĖNAS

IETUVOJE šeimos tėvas buvo šeimos galva. Nežiūrint koks jis buvo ir kas jis buvo, šios jo teisės niekas nepaneigdavo. Kadangi tėvas ten buvo pripažintas šeimos autoritetu, tai į jį šeimos nariai, ir žmona ir vaikai, dažnai kreipdavosi, įvairioms sunkenybėms iškilus. Tėvui mirus, neveltui būdavo sakoma, kad mirė šeimos rūpintojėlis, mirė jos atrama. Be jo pasilikusieji šeimos nariai būdavo vadinami našlaičiais. Bet, gyvendami Šiaurės Amerikos kraštuose, matome visai kitokią vaizdą. Čia šeimos tėvo tartum visiškai nebūtų, o jeigu jis dar šiaip taip ir pripažįstamas, tai jo vaidmuo šei-

sąžines bei protus. Mes turime plačias socialinės veiklos galimybes spaudoje, sindikatuose ir katalikiškos krypties partijose bei organizacijose. Reikia tik nesibijoti darbo, aukų ir nepatogumų. Reikia turėti mylinčią širdį ir stengtis bent palaipsniui įvykdyti krikščioniškais principais paremtą naująją socialinę santvarką, kuri viena gali apsaugoti darbininkų teises ir išgelbėti pasaulį iš baisios komunizmo grėsmės.

moję beveik nepastebimas arba sunkiai nusakomas. Čia tėvas nėra šeimos galva, nes šeimos yra arba visai "begalvės", arba besivaldančios demokratišku "lygybės" principu, kur niekas niekam nieko negali įsakyti. Mums, be abejo, tokia šeimos padėtis atrodo nenormali, bet kaip į tai žiūri patys amerikiečiai?

Ir tarp jų yra šios padėties rimtumą suprantančių ir apgailestaujančių. Viena amerikiečių žurnale esu skaitęs laikraštininko Samuel Grafton straipsnį, kuriame šią padėtį labai atidžiai svarsto ir ją laiko nenormalia. Suglaustomis to straipsnio mintimis norėčiau pasidalinti ir su lietuviais.

Savo rašinyje jis klausia, ko amerikiečių šeimoms labiausiai trūksta, ir atsako, kad labiausiai trūksta tėvo. Tėvą jis laiko šeimos galva, kurio šeimos nariai turėtų lyg truputiuką prisibijoti, žinoma, ne dėl ko nors kito, tik grynai iš pagarbos. Jis turi būti vyriškas ir tvarkingas tiek savo elgesyje, tiek apsirengime. Deja, dabartinėse šeimose dažnai to nepastebime.

Kad dauguma šeimų neteko tėvo, tai labai gaila visai žmonijai, bet ypačiai šeimos nariams. Autorius klausia, kokias pareigas turėjo atlikti moti-

na, kai tėvas buvo šeimos galva, ir atsako, kad motina buvusi tartum ministris pirmininkas valstybės šefo žinioje. "Aš prisimenu", rašo jis, "kad mums, paaugliams, ką nors bloga padarius, motina į mus pažvelgdavo ir mandagiai pasakydavo, jog ji nemananti, kad tėvui tai patiktų. Mums to užtekdavo... Ir kodėl mes taip bijodavom tėvo, kuris mūsų niekad nebuvo mušęs ar kaip nors kitaip smarkiau nubaudęs? O už tai, kad jis be jokių klausimų ar abejojimų vienbalsiai buvo pripažintas šeimos galva. Mes jo bijodavom iš didelės pagarbos. Mes niekad prieš jį neatsikalbinėdavome, nes jausdavome, kad toks atsikalbinėjimas būtų lygus triušio atsikalbinėjimui prieš liūtą. Mums tai buvo miela tikrovė, nes to reikalavo ir tvarka, ir gamtos dėsniai, ir pats gyvenimas. Turėjome šeimoje tėvą, turėjome stiprų ramstį, todėl nedirsdavome to ramsčio pažeisti. Jeigu kada nors tėvas mus nubausdavo, tai jausdavome, kad toji bausmė buvo be jokių asmeniškumų, kad ji buvo net paties Dievo pripažinta."

Toliau autorius aiškina, kad dabartinių šeimų tėvas dažnai yra panašus tik į kažkokį įrankį, reikalingą vien duonai uždirbti. Jis vaikams nėra pavyzdys, jie nesistengia tapti toki, kaip jis. Jie visiškai nuo nieko nepriklausomi gali išeiti iš namų, kada nori, grįžti, kada jiems patinka, vairuoti savo sportinį automobilį, kur tik užsigeidžia, ir naudotis absoliutine laisve, nes žino, kad tada, kai ves, jų teisė ir pareiga šeimoje tebus... lėkščių plovimas virtuvėje.

"Kodėl anais laikais tėvas buvo taip gerbiamas šeimoje?" — klausia autorius. "Todėl, kad jis šeimoje buvo tikras vyras, tikras tėvas ir šeimos galva visos šeimos sutarimu. Kiekvienas

šeimos narys galvojo, kad jeigu jo nepaklausysi, jeigu jį ižeisi, tai pažeisi visos šeimos garbę. Pirmiau tėvas buvo autoritetingas savo vaikų auklėtojas, o dabar, atrodo, jau jis savo autoritetą ir pareigas yra perleidęs kam nors kitam. O kam — nė jis pats nežino."

Toliau straipsnyje yra aiškinama, kad tėvas, neturėdamas ką veikti šeimoje, eina ieškoti kokio nors pasitenkinimo į smuklę. O vėliau ir vaikai paseka šiuo tėvo pavyzdžiu. Autorius sako, kad jis dar šiandien, jau būdamas pražilęs ir praplikęs, gerai prisimena, kai jo tėvas kartą pasakė, jog jis jau esąs pakankamai paaugęs, kad galėtų jam padėti įvairiuose namų darbuose. Sūnui tai buvusi didžiausia garbė. Tėvas sūnui pasakydavo, kada jau jis turi būti nebeskaitomas daugiau vaiku, kada jis turi pradėti dėvėti ilgas kelnes, kaip jis turi vyriškai elgtis, kaip tvarkytis. Dabar visa tai jau neaktualu, nes ilgos kelnės užmaunamos dvejų metų berniukui. Trumpomis kelnaitėmis greičiau dabar pamatysi tėvą negu vaiką. Tad ir šeimoje dažnai tėvo ir vaikų pareigos bei teisės susimaišo.

Tėvas dabar nebeskaitomas vaikų auklėtoju, bet tik draugu. Tad vaikai gali patys nuspręsti, kada to "draugo" patarimų klausyti, kada ne. Vaikai dabar yra labai nuskriausti, neturėdami šeimoje jokio auklėtojo. Niekas jiems neduoda patarimų, niekas negrūdina jų charakterio, niekas jų neapuošia gyvenimui. Atrodo, kad vienintelė tėvo pareiga yra rūpintis, kad vaikui jokių fizinių gėrybių nepritruktų, kad jis būtų sotus ir laimingas, kad turėtų pakankamai malonumų. Bet iš praktikos matome, kad, einant šiuo keliu, priauginama tik daug visokių nusikaltėlių.

VAIKAS, AUKLĖJIMO PROBLEMOS ir MONTESSORI

D. PETRUTYTĖ

“Kada pasaulis su tokiu pat susitelkimu ir mokslisku kruopštumu ims studijuoti, tyrinėti bei ryškinti žmogaus dvasios pajėgas, kaip jis daro medžiaginei civilizacijos pažangai užtikrinti – tada nebebus problemų. Kokios bebūtų problemos, visuomet jos glūdi žmogaus prote ir jo dvasioje.”

M. Montessori

Prietarai – pažangos stabdžiai

ETIK ankstyvesnės, bet ir šiandieninės pažiūros į vaiką daugumoje remiasi ne vaiko prigimties pažinimu, ne natūraliais plėtros dėsniais, kuriems paklusta gyvoji ir negyvoji gamta, ir ne prigimtinėmis žmogaus tendencijomis, o perdėm įsisenėjusiomis nuomonėmis, tamsiais prietarais.

Prietarai bei klaidingi įsitikinimai visais laikais buvo ne tik dideli pažangos stabdžiai, bet ir negailestingi tikrojo gyvenimo slopintojai bei ardytojai. Nėra, tur būt, nė vienos mokslo šakos, kuri ilgesnį ar trumpesnį laiką

nebūtų skendėjusi keisčiausių burtų bei neišmintingiausių prietarų liūnose.

Laikui bėgant, dėka genijų protų, kurie sugebėjo išvelgti į visatos sąrangos paslaptis, prietarai ėmė nykti, užleisdami vietą mokslo žodžiui ir patirčiai. Vis tikslesnis gamtos dėsnių pažinimas, atsietas nuo nieku nepagrįstų spėliojimų, padėjo išaugti nūdiei civilizacijai ir technikai. Tačiau tai liečia tik medžiaginę ir išorinę žmogaus gyvenimo pusę. Pats žmogus, viso sutvėrimo valdovas, dar tebėra mažiausiai pažintas, o ypač jo gyvenimo pradžia, jo kūdikystė ir pirmoji vaikystė. Žodžiu, žmogaus gyvenimo laikotarpis iki 6-ųjų metų amžiaus. Nors ir didžiuojamės šiandien didele gausybe vertingų knygų, parašytų apie vaiko psichologiją, tačiau, anot Montessori, jos visos prasideda nuo X-jo tomo, o pirmieji ir patys svarbiausieji tomai tebėra tušti.

Kas gimdo auklėjimo problemas

Mes visi, su nedidele išimtimi, dėl visų negerovių, kokios jos bebūtų (kri-

Tad, norint išbristi iš šios liūdnos padėties, autoriaus nuomone, reikalinga grąžinti tėvui autoritetą ir prideramą vietą šeimoje. Kitaip – prieisime prie visiško išsigimimo. Dabar daugelyje šeimų labai yra madoje "demokratija". Labai visur pabrėžiama laisvė. Bet demokratija be jokio autoriteto pripažinimo tampa anarchija, o be jokių ribų laisvė veda į vergiją.

Šeimose dabar per daug kalbama apie teises ir pareigas. Dažnai pareigos tenka tik tėvui, o teisės tik vaikams. Pavyzdinyje šeimoje neturėtų būti jokio klausimo nei apie teises, nei apie pareigas. Šeimos narių santykius turi tvarkyti ne teisės ir ne pareigos, bet meilė. Kur yra tikra meilė, ten kiekviena pareiga yra maloni ir neieškoma jokių teisių.

minaliniai nusikaltimai, žiaurumai, banditizmas, neklusnumas, atsilikimas moksle, neapykanta mokyklai ir namams, tingumas, melas ir nesuskaitomos eibės kitokių pramušgalviškumų), kaltiname tik vaiką ar jaunuolį. Nekartą žiauriausiomis priemonėmis bandome išplėsti tas nedoras blogio atžalas, kurios išbujojo iš tų sėklų, kurių mes patys apsiečiai prisėjome jame nuo pat pirmųjų gyvenimo dienų: netikusiais savo elgesiais, nekontroliuojamomis televizijos programomis, filmais, komikais ir t.t.

Ne vaikas kaip toks gimdo problemas, o mūsų nežinojimas ir pagaliau užsispyrėliškas nesidomėjimas: kas tas vaikas yra, kokia jo pasiuntinybė pasaulyje, kaip vyksta dvasinė plėtra sąryšy su fiziniu augimu ir kaip mes turėtume pasiruošti, kad jau pačioje pradžioje nesuardytume Tvėrėjo plano, pagal kurį turi vykti darnus vystymasis fiziškojo ir drauge dvasiškojo gyvenimo, kaip teigia Montessori. Ne vaikas iškrypsta iš teisingojo gyvenimo tako, bet mes jį iškreipiame, nesiskaitydami nei su gamtos, nei su Dievo įstatymais. Todėl būkime išmintingi ir ne tiek sielokimės vaiko auklėjimu, kiek *saviaukla ir teisingų žinių įsigijimu*. Eidami tuo keliu, greit įsitikinsime, kad didelė dalis auklėjimo problemų išnyks kaip nebuvusios, nes *vaikas pasisavina ne tai, ko mes jį gražumu ar barniu mokome, bet tai, ką mes savo gyvenimu rodome*.

Iškrypimai, atsilikimai bei nenormalumai yra natūrali išdava mūsų stropiai vykdomos pareigos, kurią vadiname auklėjimu. Auklėjimas, jei jis nesiderina su prigimtinais žmogaus plėtros nuostatais, o yra sukurtas pagal laiko dvasios reikalavimus arba žiūrint mūsų naudos ir patogumų, daugiau kenkia negu padeda. Toks auk-

lėjimas — tai mūsų nuožiūra pasigaminti rėmai, į kuriuos įspraudžiamas vaikas nesiduoda, priešinasi ir kovoja. Šitoji nelygi kova ir išugdo dvasinius nukrypimus, ardomasias jėgas, žemumo kompleksus.

Mokinys ne didesnis už mokytoją

Nors mums ir labai nemalonu ir kažkaip keista, kad mes, auklėdami gadiname vaiką, bet tai yra gyvenimo tikrovė, nors ir neprisipažįstam esą jos kūrėjais.

Iš vienos pusės mes teigiame, kad visi žmonės netobuli, nuodėmingi, daugiau ar mažiau nenormalūs, o iš kitos pusės — santykiyje su vaiku — tvirtiname, kad tik mes, suaugėliai esame geriausi auklėtojai, neklaidingi mokytojai ir kad mums paties Dievo esanti uždėta pareiga: suformuoti žmogų — dorą, mylintį, socialų. Kalbame ir nejučiai, kad patys sau prieštaraujame. Niekas negali kitam duoti tai, ko jis pats neturi.

Kaip gi tad mes, būdami ir net nuolankiai prisipažindami esą visokeriopai nesubrendę, galime tinkamai subrandinti kitą? Kad tai yra negalima, neįmanu, žmonės jautė nuo seniausių laikų, tai išreiškdami šiais žodžiais: "Obuolys netoli rieda nuo obels", "kokie tėvai, tokie ir vaikai". Tą pačią mintį dar tiksliau yra išreiškęs Kristus, sakydamas: "Mokytinis ne didesnis už mokytoją" (Luko 6-40). Tačiau kadangi mes dedamės vaiko mokytojais, tai ir rezultatai atitinka aukščiau išreikštą mintį — vyksta nuolatinis smukimas žemyn. Šitą smukimą galės sulaikyti tikrai žmonių persiorientavimas pagal Kristaus norą ir pageidavimą: atsigržti į vaiką. Iš šito kaip tik ir ryškėja įdomus faktas, kodėl Kristus žmonijai paliko mokytoju ir vadovu vaiką, o ne suaugėlį, kaip buvo laikoma Senaja-

me įstatyme, ko kietai ir mes tebesilaikome. "Vaikas yra arčiausiai dieviškosios kūrybos versmių. Jis nesąmoningai geria dieviškuose šaltiniuose, kai suaugusio protavimas yra žmoniškas", sako Montessori.

Šiandien visame pasaulyje, montessorinio judėjimo pastangos ir koncentruojasi aplink vaiką ir didžiąją šio šimtmečio asmenybę Mariją Montessori, kuriai Apvaizda buvo patikėjusi padaryti didelius atradimus. Jų dėka ji yra nubrėžusi taką ir nurodžiusi priemones į tikrąjį žmogaus atgimimą, į pilnutinį žmogų.

Žmonių masėje pasigendame žmogaus

Vis dažniau mūsų ausis pasiekia karti aimana: šiandien, labiau negu kada nors, reikalingos asmenybės, kilnios, sąmoningos, socialios, mąstančios ir sugebančios daryti logiškas išvadas. Mes, išeiviai lietuviai, šalia to dar sielojamės išlaikymu lietuviybės, tautinių papročių ir savosios kalbos. Tačiau kasdienis patyrimas rodo, jog viskas, lyg tyčia, vyksta atvirkščiai. Vaikas, užuot mylėjęs mokyklą ir namus, bėga iš jų kaip iš kalėjimo. Užuo stengęsis įsigyti daugiau mokslo žinių bei gyvenimo praktikos, jis visomis išgalėmis jų kratosi. Užuo kalbėjęs lietuviškai, jis daug mieliau kalba angliškai. Jam miela visa tai, kas mums svetima. Nežiūrint įvairių bandymų, panaudojant įvairiausius metodus, reikalai ne gerėja, o vis blogėja. Ir taip vietoj atsakymo — tik didžiulis, didžiulis klaustukas — tik problema.

Kol šitie klausimai bus sprendžiami, paliekant mažąjį vaiką nuošalyje, lyg nieko bendro neturintį su aukščiau minėtomis problemomis, kol vaikų ugdyme iš pat mažens nebus taikomi dvasinės higienos dėsniai, kurie gana palčiai yra išdėstyti M. Montessori vei-

E. Marčiulionienė Angelas (keramika)

kale "THE SECRET OF CHILDHOOD", tol vaikų ir jaunuolių nusikaltimų skaičius augs, tol kas metai turėsime vis daugiau ir daugiau nenormalių, atsili-

Br. Murinas
Laivų prieplauka
(akvarelė)

kusių ir sunkiai auklėjamų vaikų. Pagaliau ar ne dažnas šiandien reiškiny, kad ne maža dalis tų, kurie išsimokslino ir pasiekė profesijas, nėra padorūs savo užimamos vietos atstovai, nei sąžiningi savo pareigų vykdytojai?

Štai kodėl vietoj saugumo visuomenėj vis labiau įsigali baimės jausmas: bijai gydytojo ir chirurgo, bijai policininko ir amatininko-mechaniko, bijai advokato ir teisėjo, imi bijoti kunigo ir vienuolio, baiminiesi, kai susirenka vadovaujančios valstybių galvos, nes nesi tikras, kad jie tavęs neparduos ir neišduos. Šiandien nebėra pasaulyje nė vienos vietelės, ramios ir saugios, kur gyvena civilizuotas žmogus. Nors ir labai keistai skamba "kur gyvena civilizuotas žmogus", bet taip yra. Iš tikrųjų gi bijai ne liūto, ne nuodingos gyvatės ir pagaliau ne šmėklos, bet žmogaus. Nesvarbu kas jis: suaugęs, jaunuolis, ar tik vaikas.

Reikia prisipažinti, kad šiandien, gyvendami tarp daugybės žmonių,

pasigendam žmogaus — ne su žmogišku pavidalu, bet su žmogišku turiniu — kilnaus, gailestingo, dosnaus, mylinčio. Pasigendame žmogaus, kurio tartas žodis, mestas šūkis, nebūtų vien tuščiažodžiavimas, o kiekvienu atveju remtųsi pozityviais darbais ir žmoniškais veiksmais.

Kažin ar dabartiniai mūsų laikai nepanašūs tuo atžvilgiu į anuos laikus, kai Diogenas Ksenopietis, užsidedęs žibintą, dienos metu turgavietėje ieškojo žmogaus? Jis jo nesurado, nes ir toliau žmonės dejavo ir aimanavo maldaudami, kad debesy s išlytų Teisųjį, kad prasivėrusi žemė išželdintų Išgelbėtoją.

Tikėdami Kristų, neklausome Jo žodžiu

Išganytojas buvo duotas žmonijai. Tačiau tik ne debesy Jį išlijo ir ne žemė išželdė, bet moteriškė — Švč. Mergelė — Jį pagimdė ir išaugino. Ir Jis pats save nuolat ir nuolat vadina Žmogaus Sūnumi. Jis yra tasai, kuris papildo Senojo Įstatymo teisingumą meilės

įstatymu, jo šviesoje paskelbdamas visą eilę gyvenimiškų reformų. Viena iš jų, mažiausiai iki šiol gvildenta reforma, tai vaiko išaukštinimas, jo asmenybės iškėlimas. Tikrai jis laikomas tikruoju dangaus karalystės paveldėtoju (Mato 18, 1-15).

Šitie Kristaus žodžiai beveik 2000 metų atrodė keisti ir utopiški, kol Dr. M. Montessori, sujungusi savyje gydytojos, pedagogės ir -psichologės profesijas, mokslisku stebėjimu ir iš jo išplaukiančiais mokslo eksperimentais patvirtino Kristaus žodžių teisingumą. Per 40 metų, vykdamą iš vieno krašto į kitą, Montessori populiarino šią evangelijos tiesą žmonėms.

Tai buvo 1907 metais. Montessori, pastebėjusi keistus reiškinius savo mažuosiuose auklėtiniuose, k. a.: nepaprastą vaikų susitelkimą, kuris te-užtinkamas šventųjų, meno ar mokslo žmonių tarpe, tam tikromis progomis ypatingą dėmesio pastovumą, gilią meilę ji supančiai aplinkai, darbui ir visiems, kurie tik supranta jų besiplėtojančios sielutės reikalus; ilgą laiką ji visa tai laikė tik iliuzija. Ji pati prisipažįsta, jog nemažai laiko praėjo, kol jinai įsitikino, kad tai ne iliuzija, bet tikrovė. Po kiekvieno bandymo, kuris jai patikrindavo tiesą, ji vis sakydavo: "Dar netikiu. Gal kitą kartą patikėsiu".

Ir taip ilgai ji netikėjo nei savo akims, nei tiems faktams, kuriuos pranešdavo jai, jos pačios paruoštoji auklėtoja. Kai auklėtoja pasakodavo jai apie spontanišką vaikų darbą ir drausmingus veiksmus, tai Montessori visuomet griežtai atsakydavo: "Nekalbėk niekų! Vienintelis dalykas, kuris veikia mane, tai yra tiesa". Auklėtoja, neišsižeidusi, bet iki ašarų susijaudinusi, sakydavo: "Jūs teisinga, kad tai niekai, bet kai aš matau tokius daly-

kus, aš kiekvieną kartą manau, kad tai turi būti angelai, kurie inspiruoja šituos vaikus".

Vieną dieną Montessori, stebėdama, kaip paprastai, dirbančius vaikus ir vėl matydama besikartojančius tuos pačius įvykius, nepaprastai susijaudinusi tarė pati sau: "Kas jūs esate, pagaliau? Gal jūs — tie patys vaikučiai, kuriuos Kristus kadaise laikydamas ant savo rankų yra pasakęs anuos palaimintuosius žodžius: "Kas tik priima vieną tokį vaiką mano vardu, tas mane priima", — "Jei jūs nesigręšite ir nepasidarysite kaip vaikai, neįeisite į dangaus karalystę" (Mato 18, 3-6).

Šis momentas ir nulėmė jos tolimą gyvenimo kelią. Atsisakiusi gydytojos praktikos ir profesūros Romos u-te bei kitose kolegijose, ji ryžosi sek-ti vaiką, kad laimėtų Kristaus pažadė-tąją dangaus karalystę. Tvirtai laiky-dama savo rankose tikėjimo žibintą — evangelijos žodžius, Montessori leidosi ieškoti dvasinių turtų, užslėptų kūdikių ir vaikų sielose (MARIA MONTESSORI her Life and Work, by E. M. Stand-ing).

Montessori metodas — vaiko atradimas

Labai reikšmingas dalykas, kad auksinis jubiliejus — 50 m. nuo įsteigi-mo pirmųjų "Vaikų Namų" — sutam-pa su tuo laikotarpiu, kai tikėjimas Dievu ir žmogumi yra visai sumenkęs. Kad žmonija galėtų išsilaikyti, būtinai reikalinga ši tikėjimą atgaivinti. Pir-miausia reikėtų atgaivinti tikėjimą žmogumi, nes jei mes netikime dieviš-ka žmogaus pasiuntinybe, kaip mes galime tikėti Dievu? O jeigu mes neti-kime, kad vaikas sukuria, suformuoja žmogų, kad tikrai jam Dievas yra su-teikęs tą galią, tai, be abejo, ir mūsų tikėjimas žmogumi yra be pagrindo ir bet kokios pastangos tą tikėjimą atgai-

J. Paukštienė
Vilniaus mirażas (kazeinas)

vinti ir sustiprinti bus bergždžios, tuščios ir nevaisingos tol, kol rimtai neatsigręšime į vaiką ir iš esmės nesusidomėsime jo asmeniu ir jo paskirtimi.

Vaikas yra visokeriopos palaimos šaltinis. Kol žmonija, palikusi nuošaliai vaiką, bandys išspręsti socialines ir ekonomines, taikos ir karo bei sveikatos problemas, tol visa to rezultatai bus menki, o painiava vis didės. "Todėl vaiko asmenybės ruošimas, teisingai jai vadovaujant, yra daug vertingesnis uždavinys negu ekonomija ar politika. Žmogaus sielos viešpatavimas turi būti pirmoje vietoje", sako Montessori.

Tas pats yra su sveikata. Veltui bus stengiamasi tik ligų gydymu iš-

spręsti nesveikatos problemas, kol nebus atkreiptas dėmesys į šiuos Montessori žodžius: "Ligų židiny yra užmirštasis vaikas arba prarastasis vaikas".

Žmonija, praradusi vaiką, atsidūrė neišpajiojamų problemų sukuryje, nes ji nustojo kelrodžio. Montessori metodas ir yra ne kas kita kaip *vaiko atradimas*, to vaiko, apie kurį kalbėjo Kristus. Montessori metode vienas svarbiausių dalykų yra sunormavimas santykių tarp vaiko ir suaugusiojo, pašalinant kliūtis iš vaiko plėtros kelio ir, dėka specialiai paruoštos aplinkos, apsaugojimas jo dvasios ir kūno visokiausių pavojų, kurie jam graso kiekviename žingsnyje.

Kitas labai svarbus dalykas — tai supratimas ir pripažinimas, kad ne motina ar iš vis suaugėlis formuoja žmogų vaike, bet kad vaikas pats betarpiškai atlieka tą darbą dėka kūrybinės energijos, esančios žmoguje ir veikiančios nuo pat jo prasidėjimo momento. Kaip fiziškasis gemalas betarpiškai vysto pats save, taip žmogui gimus — pagal Montessori — dvasinis žmogaus gemalas ima vystyti žmogaus asmenybę. Tolimesnis psichofizinio žmogaus kūrimo darbas vyksta didelėje darnoje, vykdomas paties vaiko. Suaugėlio darbas yra netiesioginis — paruošimas reikalingų sąlygų, kad vaikas kuo geriausiai galėtų įvykdyti paties Tvėrėjo jam pavestą uždavinį — sukurti žmogų.

Jeigu pagaliau mes supratome, kad negalime tiesioginiai formuoti žmogaus — vaiko kūno, kuris kadaise buvo padarytas iš žemės, tai pasistenkime suprasti ir tai, kad tuo labiau savo nuožiūra mes negalime formuoti jo sielos, kuri yra paties Dievo įkvėpimas. Tikėdami, kad Dievas įkvėpė iš žemės padarytam žmogaus pavidalui

gyvybę — nemirtingą sielą — tikėkime taip pat, kad Jis jai davė ir nuostatus, kaip ir kiekvienam gyviui ar augalui, kurių ribose ji turi išsivystyti. Todėl suaugėlis neturi jokios, iš aukščiau jam suteiktos teisės laikyti save vaiko formuotoju, jo vadovu, kuriam beatodairiškai vaikas turėtų paklusti.

Suaugėlio pagrindinis ir tiesioginis uždavinys bei pareiga yra sužinoti: *kodėl, kur, kada, kai p ir kiek vaikui padėti*. Nestatydami šių penkių klausimų, kaip tik ir prarandame tikrąjį vaiką — drausmingą, darbštą, sąžiningą, susikaupusį, tvarkingą, trokštantį mokslo bei žinių, spinduliuojantį meile į visą aplinką. Dėl savo kaltės praradę tikrąjį žmogų vaike, kuris buvo sutvertas pagal Dievo paveikslą ir panašumą, mes jau susiduriame su iškrypėliu vaiku — melagiu, tinginiu, užsispyrusiu, įnoringu ir t.t. — ir tada jau statome nebe penkis, bet šimtus klausimų, stengdamiesi jį pataisyti.

Sąjūdžio pradžia, kuri yra pamiršta

Žmonijos istorijoje yra buvę daug ir įvairių sąjūdžių, tarp kurių paminėtinas ir sąjūdis vaiko naudai, kuris savo ilgumu pralenkia bet kokią mums žinomą sąjūdį. Jo pradžia siekia Šv. Jono Krikštytojo laikus, o pabaigos kol kas dar nesimato. Bet vis dėlto atrodo, kad šio sąjūdžio aukščiausias įsisiūbavimo taškas yra pasiektas šitame šimtmečiu.

Šito sąjūdžio pradininkas yra šv. Jonas Krikštytojas, apie kurį Kristus yra pasakęs, jog jis esąs daugiau kaip pranašas. Ir iš tiesų, šv. Jonas Kr. ne tik pranašauja bei skelbia teoretines tiesas, bet jis jau praktiškai ruošia kelią Kristaus atėjimui. Vienas iš tokio praktiško ruošimo būdų, tai bandymas atgręžti tėvų širdis į vaikus. Ši jo pa-

siuntinybė Šv. Rašte yra išreikšta šiais žodžiais: "Jis eis pirm jo su Elijo dvasia ir galybe atgręžti tėvų širdžių į vaikus, netikinčiųjų į teisiųjų išmintį, prirengti Viešpačiui tobulos tautos" (Luko 1, 17-18).

Iš tikrųjų šv. Jonas Kr. yra pirmasis vyras žmonijos gyvavimo istorijoje, atkreipęs žmonių dėmesį į vaiką. Tai pradžia naujo ir negirdėto sąjūdžio — atsigręžti į vaiką, kuris buvo laikomas nuodėmės padaru.

Šitas sąjūdis vaiko išlaisvinimui, o mūsų visų palaimai ne tik nebeužgeso, bet paties Kristaus — Dievo Sūnaus gimimu buvo pašventintas, o vėliau užantspauduotas, patvirtintas ir apvainikuotas vaiko iškėlimu ir išaukštinimu.

Šis sąjūdis, nors ir visai slopinamas bei gnaužiamas mūsų pačių suaugėlių, visai neužgeso, bet pamažu buvo stumiamas pirmyn. Šiandien jis jau reiškiasi ne tiek medžiaginių priemonių, skirtų vaiko aptarnavimui, gaušume ir ne kūno higienos aukšto lygio pasiekime, *kiek žmonių sąžinės formaliame atbudime*, kuri darosi vis jautresnė vaiko asmenybės apraiškomis ir jų svarbai socialiniame gyvenime.

Šioje ilgoje kovoje už vaiko teises svarbiausias vaidmuo atitenka Marijai Montessori, kuriai pasisekė ne tik didžiųjų pedagogų — Komenijaus, Pestalozzi, Froebelio, Tolstojaus ir kt.

— ieškojimus bei turėtas vizijas apvainikuoti mokslo dėsniais, bet ir įrodyti tiesioginį Kristaus žodžių prasmingumą. "Šiandien", sako Montessori, "beveik neįmanu prasiskverbti į bet kokią medicinos, filosofijos ar net sociologijos mokslo šaką, praeinant pro vaiką ir nesiskaitant su tuo, kokius šviesos spindulius meta vis gilesnis vaiko dvasinio gyvenimo pažinimas" (M. Montessori. Die Kinder sind anders).

jaunimo paslaptys

ŽVILGSNIS Į JAUNIMĄ TĖVYNĖJE

EDVARDAS ŠULAITIS

V

SIAME žurnale dažnai yra iškeltos ir nagrinėjamos įvairios jaunimo "paslaptys". Tai yra sveikintinas dalykas, kuris turėtų būti ateityje tęsiamas. Tik gaila, kad, kaip jau prieš kurį laiką redaktorius nusiskundė, pats jaunimas nelabai noriai kelia tas problemas ir jomis nesidalina su savo bendramečiais žurnalo puslapiuose.

Šalia įvairių šiame skyriuje keltų problemų, čia neteko užtikti šiuo metu

Todėl reikia manyti, kad nebe pagrindo yra Montessori teigimas, kad šis šimtmetis žmonijos istorijos lapuose bus vadinamas ne tik "Vaiko Šimtmečiu", kaip Ellen Key jį yra pavadinusi, bet kad jis bus pradžia naujos eros arba gadynės, apie kurią kalbėjo jaunasis Italijos karalius Viktoras Emanuelis III, 1900 metais žengdamas į savo nužudytojo tėvo sostą.

Šis pranašavimas darosi vis aiškesnis ir tikresnis dėka tos išvalgios vaiko sielotyros, kurią Montessori vykdė visu atsidėjimu per 40 metų. Jos paskelbtieji dėsniai, liečią vaiko plėtros kelius, vis labiau susilaukia įvairių sričių mokslininkų pripažinimo.

Lietuvoje gyvenančio jaunimo klausimo nagrinėjimo. Tačiau šie klausimai mus turėtų dominti, nes nuo dabartinio Lietuvos jaunimo daug kas priklausys, o taip pat ir mes, gyvenantieji išėivijoje, galime daug ko iš jo pasimokyti.

Apie okupuotoje Lietuvoje gyvenančių jaunimą šiuo metu mes galime patirti iš ten einančiųjų laikraščių ir žurnalų, o taip pat ir iš privačių laiškų. Lietuvoje jaunimui yra leidžiama nemaža periodinių leidinių: "Jaunimo gretos", "Moksleivis", "Komjaunimo tiesa" ir kiti, kurie, žinoma, atstovauja dabartinių krašto valdytojų liniją. Tačiau, nors ir kažin kaip jie stengtųsi, vis tiek kartais pralenda nesuklastotos medžiagos, iš kurios galima pažinti tiesą. Neretai tiesą galima pažinti ir iš įvairių "pamokslų" nukrypstantiems nuo bolševikų nurodyto kelio.

Netenka abejoti, jog dabartinis Lietuvos jaunimas susilaukia didelio spaudimo iš atėjūnų, kuriuos atstovauja mokykla, griežtai pajungta naujajai tvarkai, ir organizacijos, veikiančios pagal atėjūnų nurodymus. Įdomu pažiūrėti, koks turėtų būti "tikrasis" Lietuvos jaunimas pagal okupantų receptą. Visų pirma jis turi netikėti jo-

kios Aukštesnės Esybės, tai yra neturėti jokių "religinių prietarų". Jis turi užmiršti savo meilę tėviškei, o ją rodyti "plačiai sovietų šaliai". Jis turi būti savarankiškas, realiai mąstąs, neklausąs tėvų ar globėjų, jeigu to reikalauja "bendrieji aukštesnieji interesai".

Daug kam, tur būt, teko girdėti apie paminklą Maskvoje mokyklinio amžiaus berniukui, kuris policijai įskundė savo tėvus už tai, kad jie mylėjo Dievą daugiau negu Staliną ir nebenorėjo tarnauti bolševikiniam stabams. Šis vaikas yra skaitomas bolševikiniu herojum, norint pasakyti, kad visi vaikai tokie būtų. Panašios padėties norima ir Lietuvoje, bet okupantams tai sunkiai sekasi.

Kalbant apie Lietuvos jaunimo religiją, tenka pripažinti, kad ji dar nėra nublukusi. Nors spauda ir paskaitomis yra varoma labai stipri priešreliginė propaganda, tačiau yra pastebimas šioje srityje jaunimo atsparumas. Prieš kurį laiką "Jaunimo gretų" žurnalas buvo išspausdinęs anketą savo skaitytojams ir paskelbęs gautus atsakymus. Vienas klausimas buvo: "Kokią svajonę norėtum įgyvendinti šiais metais?" Buvo charakteringas jaunos mergaitės atsakymas: "Pažįstu vieną žmogų — jis tikintis. Jaunas vyras, atitarnavęs armijoje, ir tikintis. Kol kas nesiseka jo perauklėti. Didžiausia mano svajonė — dar šiais metais atvesti jį į tikrąjį, teisingą kelią".

Kita mergina viename to žurnalo numeryje pasakoja tokią savo istoriją: "Studijuoti man neteko. Prieš keletą metų baigiau vidurinę mokyklą ir pradėjau dirbti. Darbas sekėsi gerai, aktyviai dalyvavau saviveikloje, komjaunimo organizacijos veikloje. Netrukus susidraugavau su Romu, geru dar-

bininku, nuoširdžiu vaikinu. Atrodė, mūsų laimei nebus ribų. Tiesa, Romas — nekomjaunuolis, jis netgi lanko bažnyčią, bet aš ir nepagalvojau, kad tai gali turėti tokių skaudžių pasekmių. Romas mokosi vakarinėje darbo jaunimo vidurinėje mokykloje, ir man atrodė, kad jis greitai atsikratys religinių prietarų. Aš taip pat stengiausi, kad jis susidarytų teisingą pasaulėžiūrą. Deja, mano lūkesčiai neišsipildė. Ir atsitiko taip, kad aš prašau jo susituokti. Už keleto mėnesių aš jau tapsiu motina. Ne. Romas neišsižada manęs. Jis sutinka mane vesti, tačiau reikalauja... tuoktis bažnyčioje ir jokia būdu nenori pakeisti savo nusistatymo. Štai dėl ko aš dabar kankinuosi ir rašau ši lai-

šką. Iš šių kelių pavyzdžių jau galima matyti, jog religinis nusiteikimas jaunimo tarpe dar yra gyvas, nors, žinoma, yra ir priešingų atvejų: kai kurie silpnėsio religinio nusistatymo jaunuoliai yra pasidavę komunistinei propagandai.

Įdomu patirti ir kitas dabartinio Lietuvos jaunimo nuotaikas, kurias galima matyti iš minėtos anketos atsakymų. Buvo klausiama: "Kokią žmonių ypatybę jūs labiausiai vertinate?" Į šį klausimą buvo atsakyta, kad labiausiai yra vertinamas nuoširdumas, optimizmas, kuklumas, teisingumas, sąžiningumas, draugiškumas. Labiausiai vertinamos vyrų ypatybės yra šios: valios tvirtumas, darbštumas, atvirumas, pagarba moterims, ryžtingumas, drąsa, jautrumas, sugebėjimas gerai šokti... Moterų ypatybės: švelnumas, tvarkingumas, švara, kuklumas, nuoširdus charakteris, darbštumas, ištikimybė...

Į klausimą, kas yra laikoma didžiausia laimė, buvo tokių atsakymų: buvimas naudingu žmogumi, darbas.

kuriam skiriamos visos jėgos ir sugebėjimai, gyvenimo tikslo pasiekimas, turėjimas tėvynės ir jai tarnavimas. Tačiau būta ir kitokių atsakymų. Pvz., vienai mergaitei didžiausia laimė yra pasibučiavimas, kitai — pirmoji meilė, o vyriškiui — miegas. Atsakant į klausimą, kas yra didžiausia nelaimė, toji mergina, kuri didžiausia laimė laikė pasibučiavimą, didžiausia nelaime manė esant išsiskyrimą su mylimuoju; o vyras, kuriam pirmoje vietoje buvo miegas, didžiausia nelaime skaito nepasitikėjimą savo jėgomis. Kiti didžiausia nelaime laikė karą, vaidus šeimoje, mirtį, sveikatos netekimą, susituokusiujų skyrybas...

Tad matome, kad, nežiūrint vieno kito skirtingumo, šios Lietuvos jaunimo problemos yra maždaug tokios, kaip ir čia gyvenančiųjų, tik gal ten jaunimas jomis daugiau domisi ir aktyviau dalyvauja jų sprendime tam tikslui skirtoje spaudoje.

IŠ FILMŲ PASAULIO

J. Vaišnys, S. J.

THIRD MAN ON THE MOUNTAIN

Kam teko būti kalnuose ir gėrėtis jų į padanges besistiepiančiomis snieguotomis viršūnėmis, tas gali suprasti kalnų paslaptinę jėgą. Kam teko bendrauti su kalnų gyventojais, be abejo, jis bus girdėjęs daug įdomių legendų ir šiurpą keliančių pasakų, kuriomis yra apsupta beveik kiekviena pavojingesnė užkopti kalnų viršūnė. Tikrąją kalnų dvasią gali pajusti tik tas, kas juos gerai pažįsta, kas dažnai į juos yra kopęs ir nekartą rizikavęs savo gyvybe. Atrodo, kad tie, nuo kurių priklausė šio filmo pastatymas, visa

tuo pasigirti negali. Čia rodomi Šveicarijos Alpių herojai neturėtų per daug keistti savo vaidybą, norėdami atvaizduoti kaubojus arba detektyvinio filmo veikėjus — užtektų jiems į rankas paduoti šautuvą vietoje kalnų lazdos.

Tai paminėjome tik tarp kitko, bet filmas vis dėlto yra gražus ir patartinas pamatyti visiems kalnų mėgėjams. Jis yra suktas Šveicarijos kalnuose, todėl yra progos pamatyti natūralių gamtos stebuklų. Turinys yra visai paprastas: ryžtingas jaunuolis nori, žūt būt, pasiekti labai pavojingą kalnų viršūnę, į kurią kopdamas žuvo jo tėvas, prityręs kalnų vadovas. Šiam savo žygiui jis sutinka daug kliūčių, bet jas vyriškai nugali, padedamas taip pat ir savo mylimos simpatiškos mergaitės (Janet Munro). Iki šiol daugelio niekinamas lėkščių plovėjas tampa visos apylinkės garbinamu herojumi, kai, lipdamas į tą daugelio išsvajotą pavojingą kalnų viršūnę, parodo tikrai daug drąsos ir vyriškumo.

PILLOW TALK

Dažnai filmo įdomumą galima atspėti iš to, kaip ilgai jis yra rodomas pagrindiniuose didmiesčių teatruose. "Pillow Talk" buvo rodomas net du mėnesius. Kai kurie, jį pamatę, gal pasakys, kad tai kvailokas filmas, be jokio rimtesnio turinio, pilnas tik visokių "amerikietiško nesąmonių". Žinoma, apie jo turinį nėra prasmės nė kalbėti. Bet šio filmo tikslas ir nebuvo sužavėti žiūrovus įdomiu turiniu, o duoti tik romantišką farsą, pilną humoro ne savo turinio išsivystyme, bet antraeilėse smulkmenose ir netikėtose situacijose. Visa tai daugiausia vyksta telefoniniais pasikalbėjimais. Pagrindiniai veikėjai, Doris Day ir Rock Hudson, puikiai vaidina, bet nemaža humoro filmui suteikia ir jų pagalbiniai aktoriai: Thelma Ritter, Tony Randall ir kiti. Filmą tinkamas tik suaugusiems.

1959 m. TURINYS

ĮVAIRUS STRAIPSNIAI

GYVOJO DIEVO SŪNUS — K. Trimakas, S. J.....	3
TIKROJI BAŽNYČIA — Jonas	12
KRIKŠČIONYBĖS KELIAS LIETUVON — Z. Ivinskis . 17, 39, 76, 112, 139,	163, 204, 235,
LAIŠKAS IŠ LIETUVOS	20
NAUJOSIOS SANTVARKOS BEIEŠKANT — P. Daugintis, S. J.....	21, 168,
GYVENIMAS APSPRENDŽIA TIKĖJIMĄ — A. Grauslys	35, 67, 99,
RELIGIJA IR TĖVYNĖS MEILĖ — J. Vaišnys, S. J.....	44
ŠV. ROBERTAS BELL ARMIN O — ŠV. KAZIMIERO BIOGRAFA —	kun. dr. J. Bičiūnas
MISIJONIERIAI PAŠTO ŽENKLUOSE — A. Bernotas	91
A. RUKŠTELĖ IR BEREIKALINGAS JAUDINIMASIS — Redaktorius	103
RELIGINĖ MUSŲ TAUTOS ATEITIS — J. Vaišnys, S. J.....	104
IR LIETUVA DALYVAUS PERGALĖS TRIUMFE — vysk. V. Padolskis	137
PAUL GAUGUIN — Redakcija	144
STEBUKLINGAS PAGIJIMAS LIURDE — dr. P. Celiešius	145
LAIŠKAS REDAKCIJAI — P. Rabikauskas, S. J.....	156
EVANGELIJOS PRO ISTORIKO AKINIUS — A. Tamošaitis, S. J.....	195
KŪRYBOS ŠALTINIAI — A. Grauslys	200
BAŽNYČIA — SUSIKAUPIMO IR MALDOS VIETA — P. Alšėnas	218
LIETUVIŠKAS KRYŽIUS KANADOS ŽEMĖJE — P. Alšėnas	219
PAGALBOS PASAULIUI — A. Tamošaitis, S. J.....	227
GRYNADVASIŲ KLAUSIMU — dr. P. Celiešius	230
KOKIOMIS KOPĖČIOMIS LIPTI Į DANGŲ? — A. Tamošaitis, S. J.....	259
PAVARGUSI KRIKŠČIONIJA — A. Tamošaitis, S. J.....	291
100 metų Darvinizmui — J. Venckus, S. J.....	296
LAIKAS SKAMBINA ATSISKYRIMO VARPAIS — A. Grauslys	323
KRIKŠČIONIJA PASAULIO TEATRE — A. Tamošaitis, S. J.....	329
KŪRYBOS IR KŪRĖJO ŽENKLAI — B. Markaitis, S. J.....	334

EILĖRAŠČIAI

KARO ESKIZAI — J. Mikuckis	43
PERGALĖ — S. Tomarienė	90
DANGUS NESIGAILI GĖLIŲ — J. Mikuckis	102
EILĖRAŠČIAI IŠ LIETUVOS	186
LAIŠKANEŠIO MIRTIS — S. Tomarienė	206
KARĖ ŽUVUSIAM — S. Tomarienė	309

PRIE ŠEIMOS ŽIDINIO

TĖVAI IR VAIKAI — S. Stasiškienė	24
VAKARU EUROPOS IR J.A.V. AUKLĖJIMAS — P. Maldeikis	59
VEDYBŲ KLIŪTYS — P. Joga	81
TĖVŲ IR VAIKŲ DRAUGYSTĖ — J. Miškinis	85
PAVYDAS — S. Stasiškienė	115
MOTINA — J. Miškinis	149
MEILĖS PAVYDULIAVIMAS — A. Grauslys	172

PSICHINĖS VAIKŲ SILPNYBĖS — J. Miškinis	178
AR VAIKŲ KALTĖ, KAD JIE NUSIKALSTA? — dr. A. Liaugminas	240
AMERIKOS LIETUVIU MONTESSORI DRAUGIJA — K. Katkevičienė	246
MONTESSORINIAI PRINCIPAI — A. Colli Grisoni	279
ITARINĖJIMAI — P. Alšėnas	285
ŽVILGSNIS Į MONTESSORINĘ MOKYKLĄ — E. M. Standing	313
NEGRAŽI MERGAIČĖ	316
SVARBIAUSIOJI PAREIGA	317
KUR DINGO ŠEIMOS TĖVAS? — P. Alšėnas	339
VAIKAS, AUKLĖJIMO PROBLEMOS IR MONTESSORI — D. Petrutytė	341

JAUNIMO PASLAPTYS

KAI AKIMIRKA TAMPA NUODĖME — E. Vasyliūnienė.....	26
PAMIRŠTOJI ŠALIS — A. Steigvila, M.I.C.....	28
TIKRA IR NETIKRA DRAUGYSTĖ — J. Vaišnys, S. J.....	54
KATALIKO SANTYKIAI SU YMCA — J. Vaišnys, S. J.....	92
JEI VESČIAU ANTRA KARTĄ — Pamestas vyras.....	124
APIE PERANKSTYVAS VEDYBAS — P. Alšėnas	151
PSICHOLOGINĖS PROBLEMOS — J. Vaišnys, S. J.....	187
SPORTAS IŠ ARČIAU — E. Šulaitis	221
AR ŠACHMATAI YRA SPORTAS? — J. Vaišnys, S. J.....	223
AR REIKALINGA DRAUSMĖ ŠEIMOJE? — P. Alšėnas	253
EMANCIPACIJA AR PRIKLAUSOMYBĖ? — J. Vaišnys, S. J.....	277
ŽVILGSNIS Į JAUNIMĄ TĖVYNĖJE — E. Šulaitis	348

RŪPIMIEJI KLAUSIMAI

KIRVIS PRIE KRIKŠČIONYBĖS ŠAKNŲ — K. Trimakas, S. J.....	50
AR IŠPAŽINTIS REIKALINGA? — A. Kezys, S. J.....	117
KALTĖ IR ATLEIDIMAS — A. Kezys, S. J.....	153
KATALIKIŠKASIS LIBERALAS — J. Kidykas, S. J.....	207

IDĖJOS IR ŽMONĖS

40 M. DARBO KRISTUI IR LIETUVAI — K. Mockus	30
SIELOS TĖVIŠKĖS ILGESYS — dr. J. Prunskis	87
EPISKOPALŲ MINISTERIS TAMPA KATALIKU — dr. J. Prunskis	120
LAIKRAŠTININKO KELIAS KATALIKYBĖN — dr. J. Prunskis	157
MEILĖ PARODĖ KELIĄ — dr. J. Prunskis	183
PROTESTANTU PASTORIAUS ATSIVERTIMAS — dr. J. Prunskis	214
J.A.V. PREZIDENTAI IR RELIGIJA — dr. J. Prunskis	248, 274
ARSO KLEBONAS — A. Grauslys	267, 302
LIGAI AR SENATVEI MUS PANČIOJANT — dr. J. Prunskis	310

Į turinį nėra įtraukta filmų aprašymų, buvusių kiekviename numeryje, ir kai kurių kitų smulkesnių dalykų.

“Laiškai Lietuviams” leidžiami Tėvų Jėzuitų kas mėnesį, išskyrus liepos-rugpiučio dvimėnesinį. Redaguoja T. Juozas Vaišnys, S. J. Adresas: 2345 W. 56th St., Chicago 36, Illinois, USA.

“LAIŠKU LIETUVIAMS” DEŠIMTMETIS

Ateinančių metų pradžioje sueina lygiai dešimt metų, kai pradėjome leisti “Laiškus Lietuviams”. Šiai kukliai sukakčiai paminėti pašvęsime vasario mėnesio numerį, kuris bus iliustruotas mums daugiau padėjusių bendradarbių nuotraukomis. Į tą jubiliejini numerį įdėsime ir kai kurių asmenų sveikinimus bei charakteringesnias skaitytojų mintis, objektyviai įvairiais atžvilgiais vertinančias mūsų žurnalą. Šios rūšies medžiaga turi pasiekti redakciją iki sausio 1 dienos. Tad tikrai būsime visiems dėkingi už jų pareikštas mintis, patarimus ir sveiką kritiką. Be to, jubiliejiniame numeryje paskelbsime ir “Laiškų Lietuviams” konkurso rezultatus.

NAUJOS KNYGOS

Vyskupas Vincentas Brizgys. NEGESINKIME AUKURŲ. 212 psl. kaina nepažymėta. Spaudė Tėvų Pranciškonų spaustuvė Brooklyne. Mūsų religinė literatūra yra labai neturtinga. Jeigu kas daugiau susidomi kuriuo nors klausimu, būtinai turi griebtis svetimų kalbų. Taip pat ir įvairiais, moraliniais bei dogmatiniais moterystės klausimais yra graibstyte graibstomi straipsniai, kurie retkarčiais pasirodo mūsų laikraščiuose ir žurnaluose. Todėl šios moterystės problemas aiškinančios knygos pasirodymas yra labai sveikintinas. Autorius savo įprastu aiškumu ir paprastumu čia išdėsto Katalikų Bažnyčios mokslą apie moterystės esmę ir įvairias jos savybes. Ši knyga bus labai naudinga ir tiems, kurie ruošiasi kurti šeimą, ir tiems, kurie jau yra sukūrę. Tikrai vertindami šią knygą, norėtumėm pridurti, kad jeigu būtų jos pradžioje arba gale surašytas turinys ir jeigu būtų buvę išvengta gana gausių gramatikos bei korektūros klaidų, tai jos vertė būtų dar didesnė.

Dr. Juozas Prunskis. 28 MOTERYS. 160 psl., kaina \$1.50. Tai yra trumpos kai kurių žymesniųjų paskutiniųjų laikų konvertičių biografijos. Autorius aiškiai ir kiekvienam suprantamai parodo tuos kelius, kurie dvidešimt aštuonias klystkeliais vaikščiojančias sielas atvedė į Katalikų Bažnyčią. Mes, kurie toje Bažnyčioje esame gimę ir augę, dažnai jos neįvertiname. Mums, jau nuo mažens einantiems Kristaus nurodytu keliu, kartais atrodo, kad jis yra toks sunkus ir nemalonus. Mes neretai jaučiame įvairių sąžinės komplikacijų bei psichologinių problemų. Visose čia suminėtose sunkenybėse ši knyga galės daug padėti. Jeigu dažnai mums girdėti ar skaityti žodžiai nedaug tepadedą, tai šie prieš akis pastatyti gyvi pavyzdžiai ne vieną patrauks ir įkvėps didesnės meilės mūsų tikėjimui.

"LAIŠKAI LIETUVIAMS" • 2345 WEST 56TH STREET • CHICAGO 38, ILLINOIS

